

Όταν ο στρατός αναδιρθρώνεται
εμπλέκεται το στρατιωτικό με το κοι-
νωνικό. Η ιδεολογία της ασφάλειας
"απογειώνεται" και πέφτει κάθε
πρόσχημα.

Τότε, (και) μ' αυτά τα δεδομένα,
επιχειρείται μια συνολική
ανακατασκευή της κοινωνικής ζωής
αυτά γίνονται στη βάση
συνολικότερων επιδιώξεων των
αφεντικών

η ουδετερότητα και η πολυ-
τέλεια του να είσαι "άμαχος" είναι
ανούσια και α-νόπη

ο φόβος και η αίσθηση αδυ-
ναμίας διαμορφώνουν ήδη κοινωνι-
κές συμπεριφορές.

Τότε γίνεται όλο και πιο επιτα-
κτική, όλο και πιο αναγκαία
η διαμόρφωση ενός συνεκτι-
κού εσωτερικού εχθρού.

Εισηγήσεις από την εκδήλωση-συζήτηση "ο νέος μιλιταρισμός"

Παρασκευή, 12 Μαΐου 2000.

Ισραηλινός στρατιώτης ανοίγει πυρ με πλαστικές σφαίρες κατά Παλαιστινίων διαδηλωτών, ενώ τουρίστες τραβούν φωτογραφίες, κατά τη διάρκεια ταραχών στη Βηθλεέμ στο νότιο τμήμα της Δυτικής Όχθης...

Εισαγωγή

Θα μπορούσε κανείς να ορίσει το милитарισμό; Μας φαίνεται δύσκολο. Παρόλ' αυτά, στα παρακάτω θα μιλήσουμε για το милитарισμό, κι αν απαιτείται ορισμός, ας πούμε ότι θα μιλήσουμε για το σύνολο των ιδεολογιών, των πρακτικών, των θεσμών και των κοινωνικών συμπεριφορών που επενδύουν και οργανώνουν την καπιταλιστική βία και την καπιταλιστική καταστροφή.

Γενικό, πολύ γενικό θα πει κανείς, και θα'χει απόλυτο δίκιο· με τον ορισμό μας, ο στρατός είναι милитарισμός και το ίδιο είναι και το viagra· οι μπάτσοι είναι милитарισμός και το ίδιο είναι και τα γυμναστήρια. Όμως, αυτό είναι και το θέμα σήμερα: Υποστηρίζουμε ότι οι μεταβολές που βλέπουμε στην Ελλάδα και παγκοσμίως τα τελευταία χρόνια δεν αφήνουν την πολυτέλεια της ξεκάθαρης οριοθέτησης των κοινωνικών πρακτικών σε "милитарιστικές" και μη. Υποστηρίζουμε ότι τα "φαινόμενα της ασφάλειας" που πολλοί έχουν επισημάνει και αναλύσει, είναι σήμερα δυνατόν να εννοηθούν σα μια εμπλοκή, ή καλύτερα σαν η όσμωση του милитарισμού και των θεσμών του με ένα άλλο, παλαι ποτέ διακριτό, πεδίο, που παλιότερα χαρακτηριζόταν "πολιτικό" (εννοώντας εδώ τους "άμαχους"). Υποστηρίζουμε τέλος πως καθώς το "στρατιωτικό" και το "πολιτικό" εμπλέκονται όλο και πιο αξεδιάλυτα στις σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες, ο χώρος που παραμένει για "άμαχους" και "ουδέτερους" συρρικνώνεται μέχρι εξαφάνισης.

Στα παρακάτω, αφού παρουσιάσουμε ορισμένες από τις εμπειρικές εκφάνσεις αυτής της εμπλοκής, αυτού του νέου милитарισμού, εκφράζουμε μια γνώμη για τα αίτια και τις κατευθύνσεις του, εντοπίζουμε τα σημερινά ιδεολογικά του στηρίγματα και καταλήγουμε ότι η νέα κατάσταση αφορά όλες τις εκφάνσεις του κοινωνικού, άρα σημαίνει και νέες απαιτήσεις για τα κάθε είδους αντιμилитарιστικά, αντιεξουσιαστικά κλπ υποκείμενα.

Πράγματι, πρέπει να τονίσουμε ότι ο σκοπός αυτής της εκδήλωσης δεν είναι μόνο η διατύπωση και η συζήτηση απόψεων αλλά και η διαμόρφωση μιας συλλογικής και αυτοοργανωμένης αντίθεσης σε αυτό που αποκαλούμε "νέο милитарισμό". Αφού κρίνουμε ότι ο милитарισμός δεν είναι πλέον εγκλωβισμένος στα στρατόπεδα, αλλά αρθρώνεται ολοένα και πιο έντονα στην κοινωνική ζωή, δεν μπορεί παρά να κρίνουμε πως οι αντιμилитарιστικές αρνήσεις πρέπει να αποκτήσουν νέα περιεχόμενα· τόσο στο λόγο όσο και στη δράση.

Αθήνα, 30 Νοεμβρίου 2004

1. Οι μισθοφόροι

Το Ελληνικό κράτος, ακολουθώντας τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σ' όλα τα κράτη της ανεπτυγμένης καπιταλιστικά Δύσης κι έχουν να κάνουν με τη δομή του στρατού¹, αρχίζει από τα μέσα της δεκαετίας του '90 να εξαγγέλει τη σταδιακή μετατροπή του κληρωτού σε επαγγελματικό στρατό. Το ελληνικό κράτος και κεφάλαιο δε θα μπορούσε ούτε να εκμεταλλευτεί ούτε και να ανταπεξέλθει με επιτυχία, αφενός στις νέες συνθήκες πολέμου που πολύ απέχουν από τις παλιές συγκρούσεις μαζικών στρατών, αφετέρου στις ιδιαίτερα ελκυστικές προοπτικές που ανοίγονταν την προηγούμενη δεκαετία με την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ, με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, με το αμοιβαίο άνοιγμα των συνόρων Ελλάδας-Αλβανίας.

Σ' αυτό το πλαίσιο, ο παλαιού τύπου μαζικός-δυσκίνητος κληρωτός στρατός δείχνει να χάνει το ρόλο του, καθώς τα χαρακτηριστικά που μπορούν να απαντήσουν στις προκλήσεις της εποχής είναι αυτά της ευελιξίας, της εσωτερικευμένης πειθαρχίας και του επαγγελματισμού. Το πιο χαρακτηριστικό ίσως παράδειγμα που καταδεικνύει την έλλειψη των στοιχείων αυτών στον παλαιού τύπου στρατό είναι η περίπτωση της Ελληνικής ΔΥναμης Κοσόβου που το 2001 αποτελούμενη από 1500 άνδρες, στρατοπέδευσε στο Κόσοβο, επίσημως ως τμήμα του ειρηνευτικού στρατού, στην πραγματικότητα όμως για να αποκομίσει οφέλη και να προστατεύσει το ελληνικό κεφάλαιο στην περιοχή. Όταν λοιπόν έγινε γνωστή η ιστορία με το απεμπλουτισμένο ουράνιο, όλο το σώμα κινητοποίησε

γη και ουρανό για να μπορέσει να γυρίσει στην πατρίδα!

Μ' αυτά τα δεδομένα, πραγματοποιούνται οι πρώτες απόπειρες -μέσω τηλεοπτικών διαφημίσεων, καταχωρήσεων στον τύπο, γιγαντοαφισών κλπ- για τη δημιουργία επαγγελματικού στρατού, που όμως αποτυγχάνουν παταγωδώς, καθώς από τις προκηρυχθείσες θέσεις δεν καταλαμβάνονται ούτε οι μισές. Κατόπιν με συστηματικότερο τρόπο και με περισσότερες εξαγγελίες², οι θέσεις υπερκαλύπτονται ώστε σήμερα να μιλάμε για ΕΠΑγγελματίες ΟΠλίτες. Αυτός ο σύγχρονος επαγγελματικός στρατός είναι προορισμένος να λειτουργεί ως ένα ευέλικτο-επαγγελματικό και ταχύ σχήμα, να είναι σε θέση να ανταπεξέρχεται οπουδήποτε στον κόσμο ανοίγονται προοπτικές αποστολής του, να αποτελεί εν τέλει μια αστυνομοποιημένη δύναμη κρούσης. Μια δύναμη που θα είναι πλέον θέμα φύλαξης των συνόρων- *εξειδικευμένη* - αφού θα είναι σε θέση να χειρίζεται όπλα υψηλής τεχνολογίας- *απαλλαγμένη από μειονεκτήματα του παρελθόντος* - πχ θα είναι όλοι επαγγελματίες χωρίς αναστολές- *προσηλωμένη* αποκλειστικά και μόνο στον άμεσο στόχο -χωρίς τα χαμαλίκια κλπ που χαρακτήριζαν τον κληρωτό στρατό, και κυρίως- *απαλλαγμένη από τη δύστροπη φιγούρα του κληρωτού*: η εμπλοκή του νέου στρατού με το κοινωνικό θα πρέπει να γίνει από άλλα κανάλια...

2. Το κεφάλαιο πάει στον πόλεμο

Μια σημαντική αλλαγή που εκδηλώνεται σε ευρεία κλίμακα ιδιαίτερα στις ηπα

και στην βρετανία στις αρχές του '90, δηλαδή μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, είναι η εκχώρηση δραστηριοτήτων και λειτουργιών του στρατού σε ιδιωτικούς φορείς. Έτσι εμφανίζονται ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες (Private Military Firms), με όλα τα χαρακτηριστικά μιας σύγχρονης επιχείρησης, που αναλαμβάνουν διαφόρων ειδών υπηρεσίες συνάπτοντας συμβόλαια με κράτη, που περιλαμβάνουν από μισθοφόρους μέχρι γενική ασφάλεια, συντήρηση, επιμελητεία, υποστηρικτικές λειτουργίες αλλά και στρατιωτικό σχεδιασμό.

Οι περισσότερες από αυτές έχουν δραματίσει σημαντικό ρόλο σε συρράξεις και σε κρίσιμες περιοχές όπου έχει σταλεί αμερικανικός στρατός.

Παράδειγμα εταιρείας-παροχέα, η οποία παρείχε στους πελάτες της τακτικές στρατιωτικές δυνάμεις σχεδιασμένες να αναλάβουν καθήκοντα μάχης³, δηλαδή μισθοφόρους, αποτελεί η Executive Outcomes με έδρα τη Νότιο Αφρική γνωστή για τη δράση της στην Ανγκόλα και στη Σιέρρα Λεόνε στα μέσα της δεκαετίας του '90⁴.

Μια άλλη εταιρεία που αυτοχαρακτηρίζεται συμβουλευτική, η Military Professional Resources Incorporated (MPRI) παρέχει εκπαίδευση στρατιωτών πάνω στο πεδίο της μάχης, όπως στην περίπτωση αμερικανών στρατιωτών που προορίζονταν για τα Βαλκάνια⁵. Ο ρόλος της όμως δεν περιορίζεται μόνο σε αυτό αφού είχε αναλάβει και το εκπαιδευτικό εξοπλιστικό πρόγραμμα του κροατικού στρατού πριν την σύρραξη με τους Σέρβους στη Βοσνία⁶.

Υπάρχουν ακόμα υποστηρικτικού τύ-

¹ Φυσικά το μισθοφορικό φαινόμενο δεν ξεκίνησε από την Ελλάδα. Οι ΗΠΑ δουλεύουν τον εν λόγω μηχανισμό από τον πόλεμο του Βιετνάμ μέχρι σήμερα, ενώ στην ίδια διαδικασία βρέθηκαν κάποια στιγμή και άλλες χώρες του δυτικού κόσμου. Η Γαλλία για παράδειγμα, ήδη από το 2001 είχε σχεδόν καταργήσει τον κληρωτό στρατό.

² Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρώτη κλήση για μισθοφόρους απαιτούσε απ' αυτούς να έχουν ήδη εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Η συγκεκριμένη απαίτηση εγκαταλείφθηκε στα γρήγορα μετά την αρχική αποτυχία πλήρωσης των θέσεων.

Ψ αντάρτε, πού πας; Διαφορετικά είδη σε αντάρτε. Το αντάρτε το έχουμε σε τρία ή τέσσερα.

Το θάνατο ρουσφέτι

Από το μέλλον...

Η γνωστή γωνιά μεσαλόβησης των κληρωτών παραπώνων στην "Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία" ενώ γκρινιάζει για το αυτονόητο του στρατού. Απ' ό,τι φαίνεται κινδυνεύει να χάσει το ανακείμενό της...

³ Peter W. Singer, "Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry" (Ithaca NY: Cornell University Press, 2003).

⁴ Οικονομικός ταχυδρόμος, 15/7/00

⁵ Peter W. Singer, "Corporate Warriors"

⁶ Οικονομικός ταχυδρόμος, 15/7/00

⁷ Ο κόσμος του Επενδυτή, 15-16/3/03

⁸ Στην ταινία "Φορενός 9/11" του Μάικλ Μουρ περιλαμβάνεται η σχετική τηλεοπτική διαφήμιση της Halliburton όπως προβάλεται στις ΗΠΑ. Στρατιώτες περνούν από την οθόνη και μια ζοστή φωνή λέει κάτι στο στίλ "τους ταίζουμε, τους πλένοουμε, ασκολούμαστε με τη διασκέδαση τους και εξασφαλίζουμε την επικοινωνία τους μαζί σας"...

⁹ Ελευθεροτυπία, 10/11/02

¹⁰ Οικονομικός ταχυδρόμος, 15/7/00

¹¹ Εψίλον, 27/6/04

¹² Οικονομικός ταχυδρόμος, 15/7/00

¹³ Ελευθεροτυπία, 10/11/02

¹⁴ Ο κόσμος του Επενδυτή, 15-16/3/03

¹⁵ Peter W. Singer, Corporate Warriors

¹⁶ Ελευθεροτυπία, 6/12/01

¹⁷ Ημερησία, 11/2/03

¹⁸ Το Νέο, 17/2/00

¹⁹ Καθημερινή, 11/4/03

²⁰ Ημερησία, 5/7/03

²¹ Ημερησία, 11/4/03

²² Το βήμα, 5/5/01

²³ Ο στρατός και τα θέματα που τον αφορούν δεν μπορεί βέβαια να χαρακτηριστεί "πελάτης": οι ανάγκες του πρέπει να καλύπτονται συνεχώς και με κάθε κόστος. Έτσι οι εργαζόμενοι των ιδιωτικών αυτών εταιρειών δεν μπορούν παρά να υποκινούνται σε ένα ιδιαίτερο (ημ)στρατιωτικό καθεστώς αφού διακυβεύονται ζητήματα εθνικής ασφάλειας. Σε πολλές από αυτές υπάρχει υποχρεωτική αναφορά στοιχείων της κοινωνικής ζωής και τυχόν συνδικαλισμού των εργαζομένων, απαγόρευση απεργιών και οποιασδήποτε κίνησης που θα έβλαπτε την εκεί εργασιακή ειρήνη κλπ.

που εταιρείες, όπως η Kellogg Brown and Root, (θυγατρική της Halliburton, διευθύνων σύμβουλος της οποίας έχει διατελέσει ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Ντικ Τσέινι) που εξασφαλίζει στους χιλιάδες αμερικανούς στρατιώτες που βρίσκονται στα βαλκάνια⁷ και πρόσφατα και στο Ιράκ⁸, τρόφιμα, νερό, ρούχα, μέσα επικοινωνίας αλλά και εξοπλισμό.

Γενικότερα, πλήθος ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών λειτουργώντας για λογαριασμό του στρατού, συντηρούν τις βάσεις εντός και εκτός των ηπα ή της βρετανίας, εκπαιδεύουν άλλους στρατούς (κροατία, αφρικανικές χώρες, τσεχία, ρουμανία, ουκρανία)⁹, αναλαμβάνουν την καταστολή εξεγέρσεων (νέα γουινέα)¹⁰, προστατεύουν υψηλόβαθμους (αφγανιστάν, ιράκ), συλλέγουν "πληροφορίες" ως ανακριτές σε ιρακινές φυλακές¹¹, μεταφέρουν εφόδια (σιγκαπούρη), πετούν πολεμικά αεροπλάνα και ελικόπτερα¹², παρέχουν ασφάλεια σε ορυχεία (ανγκόλα), καθαρίζουν περιοχές από νάρκες (μοζαμβίκη)¹³, παρακολουθούν με ραντάρ λαθρέμπορους και ψεκάζουν (ή φυλάνε) φυτείες κόκας (κολομβία-"πόλεμος κατά των ναρκωτικών")¹⁴.

Το ποσοστό του "ενοικιαζόμενου προσωπικού", μάχιμου ή όχι, των εταιρειών αυτών αυξάνεται συνεχώς για να φτάσει να είναι το 10% στον πόλεμο στο Ιράκ, ποσοστό δεκαπλάσιο από το αντίστοιχο του πολέμου του κόλπου¹⁵.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, παράλληλα με τη βαθμιαία μετατροπή του στρατού σε επαγγελματικό, παρουσιάζεται ανάμιξη ιδιωτικών επιχειρήσεων στο στρατό ως προμηθευτές, δηλαδή υποστηρικτικού τύπου.

Έτσι, εκχωρούνται αρμοδιότητες έως τώρα καθαρά των στρατιωτών και δη των κληρωτών, όπως ο καθαρισμός και η φύλαξη των μονάδων, η λειτουργία των ΚΨΜ και η σίτιση σε ιδιωτικές εταιρείες¹⁶. Γνωστές εταιρείες όπως ο γηγόρης, everest, olympic catering, goody's, ενδιαφέρθηκαν αμέσως για την τροφοδοσία του στρατού βλέποντας μια νέα αγορά να ανοίγεται μπροστά τους¹⁷.

Και νωρίτερα όμως, διαφόρων ειδών ελληνικές εταιρείες, θεωρητικά "πολιτικές", πρόσθεσαν στο πελατολόγιό τους τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις. Η Ιντρακόμ του Κόκκαλη προμηθεύει το στρατό και το NATO με ηλεκτρονικό και επικοινωνιακό εξοπλισμό (ηλεκτρονικά μέρη των patriot¹⁸, ασυρμάτους, ραντάρ). Ο όμιλος Μυτιληναίος ΑΕ εξαγοράζοντας τις πρώην κρατικές ΕΛΒΟ (ελληνική βιομηχανία οχημάτων) και ΜΕΤΚΑ (μεταλλικές κατασκευές αε) συμμετέχει μέσα σε άλλα στην προμήθεια των τανκς Leopard¹⁹, στην κατασκευή των patriot²⁰ και αρμάτων μάχης²¹. Τα ναυπηγεία σκαραμαγκά κατασκευάζουν φρεγάτες του πολεμικού ναυτικού²², ενώ η Sunlight Γερμανός του ομίλου Γερμανός προμηθεύει με συσσωρευτές υποβρυχίων και τορπιλών.

Έχει σχηματιστεί κατά αυτόν τον τρό-

πο μια καπιταλιστική "μη πολεμική" αγορά που περιστρέφεται γύρω από το στρατό τόσο σε καιρό "ειρήνης" όσο και σε καιρό "πολέμου"²³. Ούτε λίγο ούτε πολύ δηλαδή, αυτό που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ είναι ένα σπάσιμο του κρατικού μονοπώλιου της βίας που παλιότερα θα θεωρούνταν εκπληκτικό, καθώς τα "θέματα εθνικής ασφάλειας" πάντοτε ήταν πολύ σοβαρά για να αφήνονται σε ιδιώτες.

3. Ο στρατός στις πόλεις

Οι αλλαγές που γίνονται στο στρατό όμως, δεν είναι μόνο δομικές, αλλά αφορούν και τις αρμοδιότητες. Εμφανίζεται δηλαδή η τάση να μπαίνει σε πολλά χωράφια ο στρατός, να περνούν στα χέρια καρβανάδων αρμοδιότητες που μέχρι πρότινος ανήκαν παραδοσιακά και θεσμικά σε άλλα σώματα ασφαλείας (και δε γίνεται λόγος απλά για την καμπαλάια περίπτωση πυρκαγιών, το βήσιμο των οποίων στην Ελλάδα τουλάχιστον γινόταν συνήθως από φαντάρους). Το γεγονός αυτό, σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι τα υπόλοιπα σώματα ασφαλείας αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις αρμοδιότητές τους (η αστυνομία μάλλον κάνει τη δουλειά της και με το παρπάνω), αλλά ότι ο στρατός με το καινούριο του πρόσωπο προσπαθεί να έρθει σε στενότερη επαφή με την κοινωνία αναλαμβάνοντας λειτουργίες που έχουν άμεση σχέση με αυτή. Αυτή η στενότερη επαφή περιέχει βέβαια χοντρά κόλπα και μεταφράζεται σε ένα πεδίο αρμοδιοτήτων που ξεκινούν από τη φύλαξη πόλεων και φτάνουν σε εκστρατείες προς καταπολέμηση αυτών που παλιότερα ονομάζονταν "κοινωνικά φαινόμενα" (άρα ήταν αρμοδιότητα των μπάτσων ή των κοινωνικών λειτουργών). Η ανάληψη από το στρατό κα-

Η εμπλοκή του στρατού στην εσωτερική ασφάλεια συνεχίζεται: Αριστερά, γάλλοι αλεξιπτωτιστές ενώ επιβλέπουν την κατανάλωση μαλλιού της γριάς στη eurodisneyland. Δεξιά, η στρατιωτική επί-
χειρήση "ίφριος" για την ασφάλεια της Ολυμπιάδας (αυτή μάλλον δεν τελείωσε...)

θηκόντων εκτός της "παραδοσιακής" δι-
καιδοσίας του εμφανίζεται στις ΗΠΑ
(που, εξελικτικά, είναι πάντα ένα βήμα
μπροστά) στις αρχές της δεκαετίας του '90,
όπου ο στρατός ανέλαβε να διεξάγει τον
πόλεμο κατά των εμπόρων ναρκωτικών, υ-
πόθεση που ανήκε στα καθήκοντα της α-
στυνομίας (χαρακτηριστικό είναι το γεγο-
νός ότι κατά τη διάρκεια αυτού του πολέ-
μου αμερικάνικα πυρηνικά υποβρύχια πε-
ριπολούσαν την Καραϊβική).

Η εμπλοκή των καθηκόντων του στρα-
τού με τα καθήκοντα των σωμάτων ασφα-
λείας στα δυτικοευρωπαϊκά κράτη, γίνεται
θεαματικά αισθητή μετά το χτύπημα στο
σταθμό της Μαδρίτης. Εδώ πρωτοστάτη-
σαν η Γαλλία και η Αγγλία, αναθέτοντας
στους караβανάδες τους αρμοδιότητες ό-
πως φύλαξη πόλεων και αεροδρομίων
(στους δρόμους του Παρισιού περιπολού-
σαν διμοιρίες στρατού με επικεφαλής μπά-
τσο, ο οποίος έκανε τις συλλήψεις, αφού το
νομικό πλαίσιο της χώρας δεν έδινε αυτή
τη δυνατότητα στους στρατιώτες, ενώ φα-
ντάροι και τεθωρακισμένα φρουρούσαν το
αεροδρόμιο Heathrow του Λονδίνου).

Από το χορό δε θα μπορούσε να απο-
σιάζει το ελληνικό κράτος, το οποίο φαίνε-
ται να δίνει μεγάλη σημασία στη μεταβίβα-
ση καθηκόντων που ανήκουν σε μπάτσους
στα χέρια караβανάδων. Για παράδειγμα,
είναι ακόμα νωπές οι μνήμες από τη σύνο-
δο των ευρωπαϊκών κρατών στη Θεσσαλο-
νίκη το 2003, για τη φύλαξη της οποίας, εκ-
τός από τις χιλιάδες φαντάρους, πολεμι-
κά σκάφη έπλεαν στο Θερμαϊκό και πύ-
ραυλοι ήταν εγκατεστημένοι στην περιοχή.
Το γεγονός αυτό ήταν μόνο η αρχή²⁴, κα-
θώς το ελληνικό κράτος φαίνεται να έχει
μεγαλεπίβολα σχέδια σχετικά με το θέμα
(στις αρχές του 2004, 10.000 μόνιμοι οπλί-
τες προορίζονταν να στελεχώσουν "στρατό

πόλεων"²⁵ ενώ κατά τη διάρκεια των Ολυ-
μπιακών φαντάροι είχαν στρατοπεδεύσει
στην πλατεία Κοτζιά). Η παρουσία του
στρατού στις πόλεις και η εμπλοκή του
στην τήρηση της ασφάλειας γενικεύθηκε
κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώ-
νων (2.000 στρατιώτες φύλαγαν τη σιδηρο-
δρομική γραμμή Αθηνών - Θεσσαλονίκης
ενώ κοντά στα άλλα υπήρχε στην Αθήνα
μονάδα ραδιοχημικής άμυνας αποτελούμε-
νη από 200 άτομα²⁶). Σύμφωνα με σχετικά
δημοσιεύματα, το συνολικό μέγεθος κινη-
τοποίησης του στρατού (πεζικό, ναυτικό,
αεροπορία) στους Ολυμπιακούς ήταν
53.363 οπλίτες, 234 αεροπλάνα και ελικό-
πτερα, 51 σκάφη του ναυτικού και 28 πυ-
ροβολαρχίες²⁷, πράγμα που δηλώνει ότι οι
καρβανάδες δεν είναι διατεθειμένοι να
αφήσουν από τα χέρια τους το θέμα 'α-
σφάλεια στις πόλεις'. Άλλωστε οι στρατιω-
τικές επιχειρήσεις στην Αθήνα έγιναν με
διακριτικότητα για να μην αισθανθεί κά-
ποιος πολίτης ότι "στρατοκρατείται". Αυτό
επιβεβαιώνει και η έκθεση του NATO για
τους Ολυμπιακούς, σύμφωνα με την οποία
η φύλαξη της Αθήνας από το στρατό κρί-
θηκε επιτυχημένη επειδή "δεν αλλοίωσε το
πνεύμα των Αγώνων" (δηλαδή δεν τους
πήρε κανείς χαμπάρι). Τι άλλο μπορεί να
υποδηλώνει αυτή η διακριτικότητα του ελ-
ληνικού στρατού, παρά **επιθυμία να ανα-
μειχθεί χοντρά στην ασφάλεια των πόλεων;**

4. Οι μπάτσοι

Τα κάθε είδους σώματα ασφαλείας δεν
θα μπορούσαν να λείπουν από τα φαινόμε-
να που συζητάμε. Πράγματι, μιλώντας μό-
νο για τους κλασικούς μπάτσους, το δεύ-
τερο μισό της δεκαετίας του '90 ήταν η αρ-
χή μιας εκπληκτικής αναδιάρθρωσης, τόσο
ως προς τη διοίκηση όσο και ως προς τις

λειτουργίες της αστυνομίας. Σήμερα αυτή
η αναδιάρθρωση συνεχίζεται, αλλά μπο-
ρούμε να εντοπίσουμε κάποιες από τις κα-
τευθύνσεις και τα χαρακτηριστικά της.
Μπορεί για παράδειγμα να παρατηρήσει
κανείς ότι τα νέα μπάτσικα σώματα που
ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια κινούνται
προς δύο κατευθύνσεις. **Η πρώτη κατεύ-
θυνση αφορά σώματα που αναλαμβάνουν
στρατιωτικές αρμοδιότητες**, με καλύτερο
παράδειγμα τους λεγόμενους "συνοριοφύ-
λακες". Πράγματι, το σώμα ανέλαβε τη φύ-
λαξη των συνόρων (και τις αντίστοιχες δο-
λοφονίες), αρμοδιότητες που καταρχήν

24 "Ήταν μόνο η αρχή" συμβολικά βέβαια. Μια αρχή
σε νομθετικό επίπεδο θα μπορούσαμε να βρούμε
στην αναθεώρηση του ελληνικού αμυντικού δόγματος
μετά τις 11/9. Εκείνη η αναθεώρηση έγινε στις 20/9/01
και σύμφωνα με τον κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο σή-
μαινε ότι "θα πρέπει να συντονίσουμε τη δράση των
υπηρεσιών που ασχολούνται με θέματα εθνικής ά-
μυνας ή εξωτερικής πολιτικής με τη δράση των υ-
πηρεσιών που ασχολούνται με θέματα εσωτερικής
ασφάλειας και τάξης" (Ελευθεροτυπία, 14/11/2004).

25 Ημερησία, 28-2-2004

26 Ημερησία, 20-3-2004

27 Καθημερινή, 4-8-2004. Προφανώς τα σχέδια του
ελληνικού κράτους μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες
ήταν να κατακτήσει τον κόσμο...

Η εμπλοκή του στρατιωτικού με το μπατσικό με το κοινωνικό συνεχίζεται: Πάνω έλ-
ληνες συνοριοφύλακες στα βόρεια σύνορα. Κάτω σχολικός τροχονόμος. Προσέξτε το
συνδυασμό ηλικίου πεδίου

ανήκαν στον (κληρωτό) στρατό, και ανά-
λογος ήταν ο εξοπλισμός, η εκπαίδευση
και η εμφάνιση των μπάτσων που το στελέ-
χωναν (δες φωτο)²⁸. Στην ίδια κατεύθυνση
μπορούμε να εντάξουμε το ανάλογο πλή-
θος "ειδικών φρουρών" που γέμισαν τους
δρόμους της Αθήνας εξοπλισμένοι με βα-
ρύ οπλισμό (που προκάλεσε έκπληξη για
τα τότε δεδομένα της πόλης) και στόχο "τη
φύλαξη σημαντικών κτιρίων και προσώ-
πων", το επίσημα στρατιωτικό τμήμα της
ΚΥΠ (Διακλαδική Διεύθυνση Στρατιωτι-
κών Πληροφοριών, ιδρύθηκε το 2003),

28 Δες συνέντευξη Χρυσοκοϊδη στο βήμα 6/6/99 και
Καθημερινή, "500 συνοριοφύλακες στην Αττική",
20/02/2003. Το 1999 υπήρχαν 1.000 συνοριοφύλακες
με καθήκον τη φύλαξη των συνόρων "από τη λαθρο-
μετανάστευση και το εμπόριο ναρκωτικών"· το 2003
ο αριθμός τους είχε υπερτετραπλασιαστεί για να
φτάσει τους 4.600, ενώ 500 απ' αυτούς δρούσαν
(και συνεχίζουν να δρουν) στην ευρύτερη περιοχή
της Αττικής.

²⁹ Δες πχ *Ελευθεροτυπία* 16/5/2002, Επίσημη έναρξη των "συμβουλίων πρόληψης εγκληματικότητας". Ιδέα των εγκληματολόγων του Πάντειου, τα εν λόγω "συμβούλια", αποτελούνται από "σημειούσες προσωπικότητες" των δήμων και συνεργάζονται με την αστυνομία προσφέροντας "συμβουλές". Δηλαδή θεσμοποίηση της ρουφιανιάς. Το κατά πόσο λειτουργήσαν είναι άλλη ιστορία (η εξωθεσμική ρουφιανιά έκανε εξαρχής μια καρά τη δουλειά της).

³⁰ Για την πιλοτική εφαρμογή του θεσμού του "μπάτσου της γειτονιάς", *Τα Νέα* 28/03/2003.

³¹ "Σε νέες βάσεις η δημοτική αστυνομία", *Εξουσία*, 2/7/99 για τις αρμοδιότητες των δημοτόμπατων.

³² Για να προλάβουμε τις τυχόν αναρρήσεις, ας πούμε ότι το σχετικό άρθρο περί σχολικών φρουρών και τροχονόμων στην *Ελευθεροτυπία* 29/09/99 έχει την κατακλιδα: "...Όλο και περισσότερες κρατικές προσλήψεις έχουν να κάνουν με τη δημόσια ασφάλεια".

³³ *Ελευθεροτυπία* 4/06/2003

³⁴ Υπάρχει ένα δημοσίευμα του *Επενδυτή* με ημερομηνία 29/5/99 που προβλέπει "security στις φυλακές". Είναι εξάλλου γνωστό ότι η "φύλαξη των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων" ανατέθηκε σε ένα μίγμα μισθοφόρων στρατιωτών, μπάτσων και σκευοριτάδων...

³⁵ Τέτοιες εταιρείες βρίσκονται πολύ μπροστά από το ισχύον νομικό πλαίσιο (στην Αγγλία πχ είναι αλλιώς...), αλλά παρόλ' αυτά δουλεύουν. Δες "Παράνομοι οι εισπράκτορες Ράμπο ληξipρόθεσμων κρεών", *Τα Νέα* 28/03/2003.

καθώς και έναν ασαφή αριθμό ειδικών σωμάτων βιολογικού και πυρηνικού πολέμου, αντιτρομοκρατίας κλπ που ιδρύθηκαν μεταξύ 2001 και 2004.

Η δεύτερη κατεύθυνση των νέων αστυνομικών σωμάτων αφορά το "πολιτικό" πεδίο. Εδώ, και πάλι υπό την καθοδήγηση του κυρίου Χρυσοχοϊδη, οι μπάτσοι απέκτησαν ειδικά σώματα και θεσμούς που κατευθύνονται "στη σύνδεση με την κοινωνία", ακολουθώντας ένα κατά τα φαινόμενα στρατηγικό σχέδιο²⁹. Εδώ μπορούμε να βρούμε θεσμούς εισαγόμενους από το εξωτερικό, όπως η "πεζή περιπολία" και ο "αστυνομικός της γειτονιάς"³⁰, αλλά και θεσμικές αλλαγές, όπως πχ σύνδεση της αστυνομίας με το θεσμό των πανελληνίων εξετάσεων.

Έξω τώρα από το καθαυτό πλαίσιο της ελληνικής αστυνομίας, υπάρχουν βέβαια οι γνωστοί δημοτόμπατοι, το πιο γνωστό πολιτικο-ασφαλιτικό σώμα. Οι δημοτόμπατοι έχουν "80% των αρμοδιοτήτων της αστυνομίας"³¹. Οι δημοτόμπατοι εκπαιδεύονται για έξι μήνες από τους μπάτσους, έγκλειστοι σε δύο "κέντρα εκπαίδευσης" (δηλαδή στρατόπεδα) στην Κοζάνη και στην Κόνιτσα, υπό στρατιωτικές συνθήκες: οι δημοτόμπατοι σήμερα ξεπερνούν τους 10.000, δεν οπλοφορούν (ακόμη), και αποτελούν μια **θολή νησίδα στο πεδίο σύμπλεξης θεσμικού μιλιταρισμού και κοινωνίας.** Μιλώντας για "σύμπλεξη", ας τοποθετήσουμε εδώ δίχως περαιτέρω σχόλια τους 3000 "φύλακες σχολικών κτιρίων", τα νέα σώματα ελεγκτών εισητηρίων και, τέλος, τους σχολικούς τροχονόμους που, μπορεί να δουλεύουν μια ώρα την ημέρα με σύμβαση ορισμένου χρόνου, αλλά παρόλ' αυτά εκπαιδεύονται από την τροχαία³².

Πέρα και από το θεσμισμένο μιλιταρισμό των σωμάτων ασφάλειας βέβαια, υ-

πάρχει το αχανές πεδίο του ιδιωτικού μιλιταρισμού που ντύθηκε "ασφάλεια". Η κατομοιορία των 35.000 ελλήνων σκευοριτάδων δεν θα 'πρεπε να μας μπερδεύει, καθώς το φαινόμενο είναι μέρος μιας παγκόσμιας διαδικασίας. Ότι "γενικά ο κύκλος ασφάλειας των ιδιωτικών επιχειρήσεων ασφάλειας αυξάνει στις αναπτυγμένες χώρες ραγδαία, ενώ η αναλογία κρατικής και ιδιωτικής αστυνόμευσης ανατρέπεται υπέρ της τελευταίας"³³ είναι μια κλασική διατύπωση που περιγράφει άλλη μια πλευρά του δημοφιλούς σήμερα **σπάσιμου του κρατικού μονοπόλιου της βίας.** Είναι άλλωστε γνωστό σε όποιον έχει ταξιδέψει στο εξωτερικό (πχ στην Αγγλία ή στην Ολλανδία) ότι οι ιδιωτικές εταιρείες security μπορεί να στήνουν τους αγέρωχους υπαλλήλους τους μέσα στον κόσμο που χορεύει σε κλαμπ, να πραγματοποιούν σωματικούς ελέγχους, να συλλαμβάνουν shoplifters κλπ. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η αρωγή των εταιρειών security προς την αστυνομία έχει ήδη συζητηθεί (τουλάχιστον) δύο φορές³⁴, ενώ υπάρχουν σκευοριτάδες με δικαίωμα οπλοφορίας (τέτοιτοι για παράδειγμα φυλάνε υποκαταστήματα της Εθνικής τράπεζας), καθώς και εταιρείες (βίαιης) είσπραξης χρεών για λογαριασμό τραπεζών και εταιρειών κινητής τηλεφωνίας³⁵. Ο θεσμός της ιδιωτικής ασφάλειας ολοκληρώνεται ταιριαστά για την Ελλάδα με τους κάθε είδους μικροεπιχειρηματίες: ομάδες πορτιέρηδων και μπράβων με διασυνδέσεις με το παράνομο κεφάλαιο, ελεύθεροι επαγγελματίες φύλακες συνυπλών εξίσου ελεεινοί και εξίσου ύποπτοι (είναι ενδιαφέρον που πολλοί απ' αυτούς προέρχονται από τον α/α χώρο) κλπ.

5. Οι (ιδιωτικές) φυλακές

Η ιστορία των φυλακών είναι η ιστορία του ταξικού πολέμου. Και αυτό γιατί η φυλακή που κλείνεται στην φυλακή είναι ταξικά προσδιορισμένη: ο προλετάριος. Δυσκολα θα μπορούσε να αμφισβητηθεί η παραπάνω θέση σε σχέση με την φυλακή. Αλλά η φυλακή μέχρι πρόσφατα είχε και μια άλλη αναμφισβήτητη ιδιότητα. Λογίζονταν σαν ένας θεσμός που ανήκε σε αυτό που συνηθίζουμε να περιγράφουμε ως σκληρό πυρήνα του κράτους. Η φυλακή ήταν εγκλεισμός, η απόλυτη θεσμοποίηση του ετεροκαθορισμού, ήταν καταναγκαστική και συχνά άσκοπη εργασία, αλλά κυρίως ήταν φύλακες, μπάτσοι, διευθυντές, εισαγγελείς, ήταν κυρίως κράτος.

Η εργασία και η διαχείριση της, βρισκόταν πάντα πίσω από την φυλακή. Φυλακισμένος είναι αυτός που "δίκαια" τιμωρείται γιατί διατάραξε την καπιταλιστική παραγωγική διαδικασία. Αλλά είναι και κάτι άλλο: ο πλέον υποτιμημένος εργάτης. Το στίγμα του φυλακισμένου, η απόδοση σε αυτόν της ετικέτας του εγκληματία, νομιμοποιούσε μια εργασία απλήρωτη, καταναγκαστική, δίχως έστω δικαίωμα διαμαρτυρίας. Αλλά αφεντικό στη φυλακή παρέμενε το κράτος. Και η εργασία που λάμβανε χώρα μέσα σε αυτήν παρέμενε στα σύγυρα περιορισμένη. Περιορισμένη τόσο από την άποψη του αριθμού των ανθρώπων που κλείνονταν μέσα σε αυτήν (ιδιαίτερα από το τέλος του β' παγκοσμίου πολέμου μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70, όσον αφορά τουλάχιστον το δυτικό κόσμο), όσο και από την άποψη της έκτασης της εκμετάλλευσης του εργατικού δυναμικού.

Το φαινόμενο των ιδιωτικών φυλακών, συνέπεσε με την καθιέρωση της "μηδενικής ανοχής", ως επίσημου δόγματος της

αντεγκληματικής πολιτικής. Από την μία, η μηδενική ανοχή σήμαινε όλο και περισσότερες παρεκκλίνοσες συμπεριφορές να εγκληματοποιούνται, όλο και περισσότεροι δηλαδή προλετάριοι να φυλακίζονται³⁶. Από την άλλη, ιδιωτικές επιχειρήσεις κατέφθασαν για να χτίσουν ή απλώς να αναλάβουν τις φυλακές, με αντάλλαγμα την εκμετάλλευση της εργασίας των φυλακισμένων. Η βασική ιδέα ήταν παλιά.

Η ληλασία του φυλακισμένου εργατικού δυναμικού μπορεί να φτάσει σε αφάνταστα ύψη. Μηδενική ανοχή και ιδιωτικές φυλακές ταίριαξαν μια χαρά: *Η διεύρυνση της χωρητικότητας των φυλακών μπορεί να επιτευχθεί ταχύτερα με εξωτερικές αναθέσεις χαμηλότερο κόστος και τελικά αυξημένο διαχειριστικό έλεγχο του συστήματος των φυλακών... Η διαδικασία ιδιωτικοποίησης θεωρήθηκε ως μια έκφραση της ανάπτυξης ενός σωφρονιστικού - εμπορικού πλέγματος ή ενός ποινικού - βιομηχανικού πλέγματος, με τον κίνδυνο να εξελιχθεί σε ένα νέο ισχυρό πόλο πίεσης για ανστηρότερες ποινές και σε ένα "μπερζαλισμό σωφρονιστικής πολιτικής"*³⁷.

Στις ΗΠΑ χτίζονται όλο και περισσότερες ιδιωτικές φυλακές³⁸. Στην Ευρώπη μπορούμε απλώς να παρατηρήσουμε τάσεις ανάπτυξης αυτού του φαινομένου, καθώς και τις ανάλογες τροποποιήσεις του θεσμικού πλαισίου³⁹.

Κοιτώντας ξανά τη "νέα φυλακή", την ιδιωτική φυλακή της εποχής της μηδενικής ανοχής, έχουμε μια αντιπροσωπευτική εκδοχή του νέου μιλιταρισμού. Ένας θεσμός που υπήρξε μέχρι το κόκαλο κρατικός, γίνεται ένας θεσμός που κυριαρχείται από μία κοινωνική λειτουργία, την εργασία, που όμως εκτελείται κάτω από τα πιο ακραία μιλιταριστικά χαρακτηριστικά. Αλλά αυτά τα χαρακτηριστικά επιβάλλονται και επιτη-

ρούνται από κατεξοχήν πολιτικούς (μη κρατικούς) θεσμούς, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Το κράτος περιορίζεται απλώς στο να νομοθετεί και εν μέρει μόνο να συλλαμβάνει, αν συνυπολογίσουμε και τις ιδιωτικές αστυνομίες.

6. Οι γυναίκες

Στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης του στρατού που επιχειρείται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, εντάσσεται και το ζήτημα της στράτευσης των γυναικών. Δεν πρόκειται βέβαια για κάποια πρωτότυπη ιδέα των ελληνικών αφεντικών, και σίγουρα δεν προέκυψε από κάποια κρίση ευαισθητοποίησής τους σχετικά με την ισότητα των δύο φύλων. Στις ΗΠΑ το ζήτημα αυτό αρχίζει να αποτελεί αντικείμενο αντιδικίας από το 1972 για να καταλήξει στην κατοχύρωση του δικαιώματος των γυναικών να εκπαιδεύονται σε στρατιωτικές ακαδημίες το 1975. Μέχρι το 1991 στις ΗΠΑ διαρκώς διευρύνεται το φάσμα των θέσεων του στρατού όπου μπορούν να καταταγούν γυναίκες, είναι όμως αποκλεισμένες από τις μάχιμες θέσεις -από τα τμήματα δηλαδή του στρατού τα οποία σε περίπτωση πολέμου θα υπηρετήσουν στο πεδίο της μάχης- λόγω βιολογικών διαφορών. Το '91 όμως, με αφορμή τις απώλειες σε ανθρωπινό δυναμικό του αμερικάνικου στρατού κατά τη διάρκεια του πολέμου στον κόλπο, αρχίζει να επανεξετάζεται η προοπτική της κατάληψης μάχιμων θέσεων και από γυναίκες. Πράγματι, το 1993, όλα τα στρατιωτικά τμήματα των ΗΠΑ αναγκάζονται να διεξάγουν έρευνες ώστε να αποδείξουν τη φυσιολογική ανικανότητα των γυναικών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των μάχιμων, και όχι πλέον υποστηρικτικών, υπηρεσιών· κάτι τέτοιο δεν αποδείχτηκε τελί-

κά κι έτσι από το 1993 οι αμερικανίδες έχουν το δικαίωμα να υπηρετήσουν σε όλες τις θέσεις του στρατού⁴⁰ -μάχιμες και μη- για να φτάσουν το 2000 να αποτελούν το 14% του συνόλου του αμερικανικού στρατού⁴¹.

Στην Ελλάδα, μόλις το 1997 γίνονται οι πρώτες προτάσεις για συμμετοχή των γυναικών στο στρατό και συγκεκριμένα γίνεται λόγος για υποχρεωτική θητεία. Η πρόταση αυτή δεν έγινε αποδεκτή από την τότε κυβέρνηση, καθώς ήταν αναμενόμενη η αντίδραση που θα προκαλούσε στην ελληνική κοινωνία και άρα η αποτυχία στην εφαρμογή της. Ωστόσο, ήδη από τότε είναι υπό μελέτη η εθελοντική ένταξη γυναικών σε μονάδες του τακτικού στρατού καθώς και το αν θα μπορούν να υπηρετήσουν σε μάχιμες μονάδες. Το υπουργείο άμυνας πλαισιώνει τις εξαγγελίες του για στράτευση των γυναικών με την αναγκαιότητα της "παλλαϊκής άμυνας". Ωστόσο, σε πρακτικό

επίπεδο συντρέχει ένας άλλος βασικός λόγος: η σημαντική "μείωση της απόδοσης των κλάσεων" (δηλ. οι αιτήσεις για αναβολή, τα Ι5, οι αρνήσεις στράτευσης) που υπολογιζόταν ότι θα κορυφωθεί από το 2003 και μετά⁴². Έτσι, το κράτος αρχίζει να δρομολογεί, μέσω της καθιέρωσης της εθελοντικής στράτευσης των γυναικών, μια πρακτική που προσπερνά τα εμπόδια που θέτουν οι αρνήσεις στο εγχείρημα της υποχρεωτικής στράτευσης. Το 2001 εισάγονται με εξετάσεις οι πρώτες γυναίκες στην Ευελπίδων, ενώ τότε κυκλοφορούν και οι πρώτες προκηρύξεις για την κάλυψη θέσεων ΕΠ.ΟΠ. Οι γυναίκες αρχίζουν να στρατολογούνται την περίοδο

³⁶ Σχετικά γραφήματα μπορεί να βρει κανείς παντού στον ημερήσιο τύπο.

³⁷ Παραθέτουμε σχετικά ένα παράδειγμα από το παρελθόν. Κατά το 16ο αιώνα αρχίζει να επιβάλλεται η ποινή της σκλαβιάς σε γαλέρες. Η ποινή διαρκούσε περισσότερο από όσο οριζόταν και τα δικαστήρια βρίσκονταν υπό συνεχή πίεση, να καταδικάσουν μεγαλύτερο αριθμό στόμων, για να υπάρχει μεγαλύτερη επάρκεια κωπηλατών. Οι στόλοι όμως αντιμετώπιζαν μεγάλο πρόβλημα λόγω της δεδομένης σπορθυρίας των κωπηλατών. Με τη συστηματική χρήση του στρόφιλου οι γαλέρες και οι σχετικές με αυτές ποινές καταργήθηκαν.

³⁸ Σύμφωνα με σχετικό άρθρο της Ημερησίας, 10/5/2003, οι ιδιωτικές φυλακές στις ΗΠΑ ανέρχονται σε 160. Βέβαια, ο συνολικός αριθμός φυλακισμένων στις ΗΠΑ στο ίδιο ρεπόρταζ ανέρχεται σε 2,1 εκατομμύρια, μπορούμε λοιπόν να υποθέσουμε ότι η συγκεκριμένη κατεύθυνση είναι μια κατεύθυνση που βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της δοκιμής (και του λάθους...)

³⁹ Για παράδειγμα, Ελληνικός Σωφρονιστικός Κώδικας άρθρο 43 παρ.5: "Οι κρατούμενοι μπορούν να εργάζονται για δικό τους λογαριασμό ή μετά από παραγγελία του Διευθυντή ή άλλου φορέα του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή ιδιώτη, μέσα στους χώρους κράτησής τους..."

Το 2000 (Έθνος) οι αγγλοσάξονες ήταν πολύ μπροστά (και) στα ζητήματα γυναικείας στράτευσης...

⁴⁰ Deborah G. Felder, "A Century of Women: The Most Influential Events in Twentieth-Century Women's History", Citadel Press, 1999.

⁴¹ Έθνος, 23-1-00

⁴² Το Νέο, 4-8-97

⁴³ Το Νέο, 8-3-99

⁴⁴ Το Νέο, 10-5-02

⁴⁵ Έτσι, παράλληλα με τους κλιμάκους μπάτσους που έχουν αμοληθεί στους δρόμους τον τελευταίο καιρό, αμολήθηκε και το "ανθρώπινο πρόσωπο" της αστυνομίας, ο θηλυκός μπάτσος που σου κόβει κλήση και της δίνεις τριαντάφυλλα -για να μην ξεχνάμε και κάτι αδησείαφρακτα ρεπορτάζ ή κάτι τίλους σε άρθρο εφημερίδων του τύπου: "Περπολιες της τροχαίας και με όρμητο γυναίκα: Πήραν τ'ασπέρσις ζητούδες" (Το Νέο 23/9/03) ή "Με γόβο σπλιέτο οι ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας" (Το Νέο 8/5/99), που εκθειάζουν με τον τρόπο τους τις προσπάθειες νομιμοποίησης και αποδοκίμησης έντασης της αστυνόμευσης, της παρακολούθησης και της εμφάνισης του στρατού στους δρόμους.

⁴⁶ Φυσικά, δεν προσρίζονται όλα τα μέρη του κόσμου για αναπτυγμένες καπιταλιστικές δομές. Αλλά και σε περιοχές που εξ αρχής προορίζονται για παγκόσμια σκουπιδοτάπητα, οι ΜΚΟ παίζουν τον κάπως διαφορετικό ρόλο του εξομαλυντή των ταξικών αντιθέσεων. Εκεί που η σκληρότητα βασιλεύει, η φιλανθρωπία μπορεί μια φορά να παίξει έναν εκτονωτικό ρόλο.

⁴⁷ Οι ελληνικές ΜΚΟ αποτελούν ένα μικρό μόνο μέρος του συνόλου των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, όπως και σε κάθε γωνιά του κόσμου όπου αλωνίζουν οι στρατοί. Είναι χαρακτηριστικό αυτό που διαβάζουμε σε ένα βιβλίο για τις ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες: "Τακώς άλλωστε αυτές οι εταιρείες να είναι η καλύτερη απάντηση για την παροχή ασφάλειας σε μη κυβερνητικούς οργανισμούς που εμπλέκονται σε αποστολές υψηλού κινδύνου" (Peter W. Singer, *Corporate Warriors. The Rise of the Privatized Military Industry* (Ithaca N.Y.: Cornell University Press, 2003))

⁴⁸ Είναι γνωστό ότι οι πράκτορες του ελληνικού κράτους ανηθίζουν να οργανώνονται σε ΜΚΟ.

Επίσης μπορεί να ανατρέξει στο παράδειγμα της αλήστου μνήμης "Επιτροπής Ελληνοσερβικής Φιλίας" που υποστήριξε τους Σέρβους κατά τη διάρκεια του διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας, σε διάφορους οργανισμούς της αρχιεπισκοπής Βορείου ηπειρώ (και στην ίδια την εκκλησία βέβαια), ή μπορεί να βρει στο δρόμο και να βρει να κυκλοφορούν φυλλάδια από πολιτιστικές οργανώσεις αρμενικών, πατρικών και λοιπών "επιστήτων" στα εθνικά συμπέτονα.

2000-2001 και σε άλλα κράτη της Ευρώπης, όπως η Γερμανία και η Ιταλία.

Πέρα όμως κι από τον στρατό, τα τελευταία χρόνια αυξάνονται οι θέσεις εργασίας που προσφέρονται σε γυναίκες σε επαγγέλματα που έχουν σχέση με την ασφάλεια (μπάτσοι, σκεικουριτάδες). Το 1999 μπαίνουν στα ΜΑΤ οι 10 πρώτες γυναίκες⁴³, ενώ μέχρι το 2002 το 15% της αστυνομίας αποτελείται από γυναίκες⁴⁴. Παρατηρείται όμως μια εξέλιξη: οι γυναίκες στην αστυνομία δεν καταλαμβάνουν μόνο γραφειοκρατικές θέσεις· αντίθετα, τώρα "βγαίνουν στο δρόμο" ως τροχονόμοι, ζητούδες, ΜΑΤ, δημοτόμπατσοι κλπ. Αυτή η αλλαγή στα σώματα ασφαλείας εξυπηρετεί ακόμη ένα σκοπό, πέρα από την πλήρωση των θέσεων που έχουν αυξηθεί υπερβολικά τον τελευταίο καιρό λόγω της έντασης της αστυνόμευσης στους δρόμους: **η γυναικεία φιγούρα, κάθε άλλο παρά συνδεδεμένη στις συνειδήσεις είναι με το μιλιταρισμό και τη βία· αντίθετα είναι το "αδύνατο" ή το "ωραίο" φύλο, όπως θέλουν να το λένε, το συνδεδεμένο με την οικογενειακή εστία και την ηρεμία· και -ω του θαύματος- είναι αυτή η κατ' εξοχήν αντιστρατιωτική, αυτή η κατ' εξοχήν κοινωνική φιγούρα που βρίσκουμε τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια να στελεχώνει σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό τα σώματα ασφαλείας⁴⁵.**

7. Οι ΜΚΟ

Στο ενωτικό σημείο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων βρίσκουν τις αναφορές τους πολλά από τα στοιχεία που συνθέτουν το σημερινό πολιτικο/οικονομικό/κοινωνικό σκηνικό, φανερώνοντας ταυτόχρονα τις -σε αντίστοιχο επί-

πεδο- εξελίξεις, όπως αυτές ξεδιπλώνονται από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μετά. Σε παραλληλία με την κορύφωση (και συνακόλουθη λήξη) του ψυχρού πολέμου, η οποία συνδέεται με μια συνολικότερη διαδικασία αποπολιτικοποίησης, βρίσκεται και η αριθμητική έκρηξη των ΜΚΟ. Οι ιδεολογικές γραμμές που έδιναν στα κόμματα την πολιτική τους ταυτότητα άρχισαν να ξεθωριάζουν ανοίγοντας το δρόμο στις ΜΚΟ, οι οποίες επιπλέον στελεχώθηκαν και από ακτιβιστές που ξέβρασε η -από χρόνια κλιμακούμενη- παρακμή του ριζοσπαστικού κινήματος. Και κάθε άλλο παρά τυχαίο είναι το γεγονός πως μια μερίδα των αφεντικών θεωρεί πως στις οργανώσεις αυτές βρίσκεται το μέλλον της πολιτικής. Οι ΜΚΟ αποτελούν βασικό μέσο παρέμβασης του αναπτυσσόμενου καπιταλιστικού κόσμου σε χώρες της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής όπου τα κόμματα λειτουργούν κάτω από καθεστώς παρανομίας ή δεν υπάρχουν. Πρόκειται για μια "διαδικασία δημιουργίας καπιταλιστικών υποδομών (στέγαση, αποχέτευση, ύδρευση, ρεύμα) με δωρεάν εργασία των κατοίκων και των ευαίσθητων πρωτοκοσμικών έτσι ώστε η κεφαλαιακή σχέση να εγκατασταθεί με μηδενικό αρχικό κόστος και φυσικά με τα γνωστά μηδενικά μεροκάματα των τριτοκοσμικών που από "εθελοντές" μετατρέπονται σε τριτοκοσμικό προλεταριάτο"⁴⁶. Όσον αφορά το ελληνικό κράτος, είναι γνωστή η συμμετοχή του στην "ανοικοδόμηση" του Ιράκ και του Αφγανιστάν⁴⁷ μέσω αποστολών "ανθρωπιστικής βοήθειας" σε συνεργασία με ΜΚΟ, καθώς και η προώθηση της εξωτερικής πολιτικής του στη "Βόρειο Ήπειρο" μέσω αντίστοιχων διαδικασιών⁴⁸.

Ο νέος μιλιταρισμός, όπως αυτός αναδύεται στις δυτικές μητροπόλεις) καθιστά

αναγνωρίσιμη τη φιγούρα του εθελοντή, αποκαλύπτοντας μ' αυτό τον τρόπο τη **συνειδητή ενεργοποίηση της μεσαίας τάξης** στις διαδικασίες που τον συνθέτουν. Κι αυτό γιατί, μιλώντας για εθελοντές, αναφερόμαστε σε άτομα που έχουν τη δυνατότητα να θέτουν εαυτούς έξω από την παραγωγική διαδικασία, απολαμβάνοντας ταυτόχρονα όλα τα οφέλη απ' αυτή (φοιτητές, εισοδηματίες, επιχειρηματίες κλπ), τον τύπο εκείνο δηλαδή του ιδιοκτήτη/μικροαστού που έχει κάθε συμφέρον από τη διατήρηση του υπάρχοντος. Κομβικό είναι και το σημείο όπου οι εθελοντές συναντούν τη στρατιωτική αναδιάρθρωση, και πιο συγκεκριμένα τη μετατροπή του κληρωτού στρατού σε μισθοφορικό, καθώς είναι πολύ πιθανόν να κληθούν να αναλάβουν καθήκοντα που μέχρι πρότινος αποτελούσαν καθήκοντα των κληρωτών φαντάρων (όπως αναδασώσεις, πυρασφάλεια, σπάσιμο απεργιών). Η ομοιομορφία των σολών τους και μόνο εξάλλου, είναι ικανή να αναδειχθεί το μιλιταριστικό πνεύμα του ρόλου τους καθώς και τη συνολικότερη ροπή τους να υιοθετούν ανάλογα χαρακτηριστικά στην εμφάνιση, δομή και οργάνωσή τους, πόσο μάλλον η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες όπως η αυτοεπιτήρηση της γειτονιάς, η κατάδοση "υπόπτων" ή ακόμη περισσότερο η συστράτευση τους με κράτος και επιχειρήσεις για την επίτευξη εθνικών, επιχειρηματικών και πολλές φορές πολεμικών στόχων. Είναι αυτό το τελευταίο που μπορεί να μας δώσει ένα χρήσιμο καταρχήν συμπέρασμα για τα ζητήματα που πραγματευόμαστε εδώ: **Οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί είναι φορείς ενός νέου είδους ανθρωπισμού που δε διατάζει να συνυπάρξει και να συμπράξει με την πιο ωμή κρατική βία -τη στρατιωτική.**

8. Ένας “κοινωνικός” μιλιταρισμός

Ο “νέος μιλιταρισμός” αναπαράγει και αναπαράγεται στο κοινωνικό πεδίο μέσα από την υιοθέτηση ενός πλήθους φαινομενικά ανεξάρτητων αλλά ουσιαστικά στενά συνδεδεμένων μεταξύ τους συμπεριφορών και πρακτικών. Τέτοιες συμπεριφορές και πρακτικές, όχι απλά ενέχουν μιλιταριστικά στοιχεία, αλλά στην πραγματικότητα συμβάλλουν εξίσου (η κάθε μία με διαφορετικό τρόπο) προς τη γενικότερη κατεύθυνση της στρατιωτικοποίησης της καθημερινής ζωής. Πραγματικές (αλλά και φανταστικές), ορατές και αόρατες απειλές δημιουργούν το κατάλληλο κλίμα που ευνοεί την εμφάνιση και την ανάπτυξη στάσεων και νοοτροπιών που θυμίζουν περισσότερο πεδίο μάχης και καιρό πολέμου, παρά καπιταλιστικά αναπτυγμένες πρωτοκοσμικές πόλεις.

Γύρω λοιπόν απ’ αυτόν τον άξονα (απειλή - ανάγκη προστασίας - ανεύρεση τρόπων επιβίωσης) διαμορφώνεται μια κοσμοθεωρία που σαν βασική αρχή της, τοποθετεί την ικανότητα προσαρμογής και ανταπόκρισης στα “νέα δεδομένα”. Πρώτοι και καλύτεροι οπαδοί αυτής της θεωρίας δεν θα μπορούσαν να είναι άλλοι απ’ αυτούς που ανήκουν στα μεσαία και ανώτερα τμήματα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Πράγματι, αυτοί είναι που διαθέτουν μια διευρυμένη δυνατότητα πρόσβασης σε ένα σύνολο υλικών και κοινωνικών αγαθών που υποθετικά είναι σε θέση να τους θεωρακίσουν πρακτικά και συναισθηματικά απέναντι σε διάφορους κινδύνους, λειτουργώντας παράλληλα σε δεύτερο επίπεδο ως ακόμα μία, μη λεκτική μεν, ρητή δε δήλωση της “ανωτερότητας” τους σε σχέση με τους υπόλοιπους.

Μπορούμε να πάρουμε για παράδειγ-

μα τον τρόπο ζωής των κατοίκων των απομονωμένων προαστιακών κοινοτήτων τόσο των ΗΠΑ⁴⁹ όσο και της Ελλάδας⁵⁰, με τις “καθαρές” και τακτοποιημένες γειτονιές τους, τις πολυτελείς κατοικίες με τις αυτόματες πύλες και τα φωτοκύτταρα, τα τείχη και τους ιδιωτικούς στρατούς των security⁵¹. Τέτοιες διευθετήσεις δεν στοχεύουν απλώς στην προάσπιση των περιουσιακών στοιχείων, αλλά στη διευκρίνιση μιας ειδοποιούσας διαφοράς, μιας ιεραρχικής κατηγοριοποίησης με βάση οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια που θα μπορούσε να συνοψιστεί στο εξής: **“Η δική μας ζωή αξίζει πολύ περισσότερο από τη δική σας”**.

Βέβαια, δεν είναι μόνο η μεσαία και η ανώτερη τάξη που γίνεται φορέας και εκφραστής της διάχυσης του μιλιταρισμού στο κοινωνικό πεδίο. Το τραβηγμένο παράδειγμα των κυριλέ προαστίων δεν είναι παρά μια γλαφυρή ένδειξη αυτού που συμβαίνει και σε άλλα κομμάτια της κοινωνίας. Για παράδειγμα, η ολοένα και αυξανόμενη τα τελευταία χρόνια δημοτικότητα των “επαγγελματιών” του νέου μιλιταρισμού (επαγγελματικός στρατός, μπάτσοι, security, μπράβοι, πορτιέρηδες) δεν πήγε μόνη της, αλλά συνοδεύτηκε από την **αποενοχοποίησή τους και την αντιμετώπισή τους από πολλούς ως ένα ακόμα επάγγελμα, μια “καθαρή” και σταθερή δουλειά σαν όλες τις άλλες**. Παράλληλα βέβαια, οι βάσεις των στρατιωτικών και μπάτσοικων σχολών διαγράφουν ανοδική πορεία από την πρώτη φορά που οι συγκεκριμένες σχολές εισάχθηκαν στις πανελλήνιες⁵². Ο ελεύθερος χρόνος δισχετεύεται όλο και περισσότερο στα γυμναστήρια και τα fitness clubs ή ακόμη και στην εκμάθηση πολεμικών τεχνών. Τα πρότυπα ομορφιάς συγκλίνουν εδώ και καιρό στο καθαρό και καλογυμνα-

σμένο σώμα, τέτοιο που να φαίνεται πως είναι έτοιμο να τα βγάλει πέρα ακόμη και στις πιο απαιτητικές περιστάσεις. Η εικόνα συμπληρώνεται με την κατανάλωση ενός ειδικού κάθε φορά φαρμάκου για τη βελτίωση της απόδοσης σε κάθε τομέα από τους πολλούς που έχει χωριστεί η ανθρωπινή δραστηριότητα: βιταμίνες και smart drugs για τη δουλειά, viagra για το σεξ, αντικαταθλιπτικά για τη διάθεση, λεξοτανίλ για τον ύπνο κλπ· ούτε λίγο ούτε πολύ δηλαδή, μια χημική υποβοήθηση της καθημερινής απόδοσης που φέρνει στο μυαλό τις πρώτες χρήσεις της χημείας για τη βελτίωση της στρατιωτικής απόδοσης στους δύο παγκόσμιους πολέμους και στον πόλεμο του Βιετνάμ.

Θα μπορούσε λοιπόν να διακινδυνεύσει κανείς να επισημάνει μια ποιοτική αλλαγή στις συμπεριφορές των πρωτοκοσμικών κοινωνιών; Υποστηρίζουμε πως ναι· υποστηρίζουμε ότι **το αίτημα για περισσότερη “ασφάλεια” αποτελεί πλέον την κινητήρια δύναμη ενός τεράστιου φάσματος κοινωνικών δραστηριοτήτων· παρέχει ταυτόχρονα άλλοθι και νομιμοποίηση σε στρατηγικές που μοιάζουν περισσότερο με λήψη μέτρων “προστασίας”· θέτει σε χρήση μεθόδους που περισσότερο τείνουν προς την αύξηση της πιθανότητας επιβίωσης κάτω από δύσκολες συνθήκες, παρά προς την επίδωξη για βελτίωση της “ποιότητας ζωής”**. Οι διαφορές με την προηγούμενη περίοδο (εκείνη του καπιταλιστικού κράτους πρόνοιας) πρέπει να είναι εμφανείς...

⁴⁹ Low, Setha (2003). “Behind the Gates: Life, Security and the Pursuit of Happiness in Fortress America”. New York: Routledge.

⁵⁰ Τα Νέα 10/6/99: “Θυρίδες, Πόρτες και Φωτοκύτταρα”.

⁵¹ Για τα στρατιωτικής προέλευσης αυτοκίνητα που κυκλοφορούν στους ήσυχους δρόμους των προαστίων (αλλά και στην Αθήνα) βλ. Bradser, Keith (2002): “High and Mighty: SUV’s- The World’s Most Dangerous Vehicles and How They Got that Way”. New York: Public Affairs.

⁵² Φέτος, οι συγκεκριμένες σχολές έφτασαν να έχουν μέσο όρο εισαγωγής 18 και 17 γεγονός που τις τοποθετεί αμέσως μετά τις ιατρικές σχολές όσον αφορά τον δείκτη δυσκολίας και την εκδήλωση ενδιαφέροντος των υποψηφίων φοιτητών. Τα Νέα 25/8/2004

Παιδομάζωμα εν σταλή σε ακαλή καρτέ. Διακρίνονται οι “σι φου” που πάντοτε είναι άνθρωποι της αριστεράς και της προόδου. Σε σκεπτικό φυλλάδιο, κάτω από την επικεφαλίδα “Επαγγελματικές προοπτικές” διαβάζουμε (προσέξτε την αδιάφορη ανάμιξη “πολιτικών” και “στρατιωτικών” υπηρεσιών): “Διορισμός στο δημόσιο, εισαγωγή στα ΑΕΙ/ΤΕΙ, εισαγωγή σε σχολές αστυφυλάκων πυροσβεστών, λιμενοφυλάκων, πρόσληψη στις ένοπλες δυνάμεις, εισαγωγή στα ΤΕΦΑΑ, χορήγηση άδειας πρακτορείων προγνωστικών αγώνων [ενν. προφανώς σαν γίνεις ολυμπιονίκης], άδεια άσκησης του επαγγέλματος ΤΑΕ KWON DO”. Και καταλήγει: “Αναγνωρισμένο πιτσικό ΤΑΕ KWON DO θεωρείται προσόν σε ένα βιογραφικό και ίσως παίξει ρόλο στην επαγγελματική σας αποκατάσταση”.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ιστορική προέλευση του νέου милитарισμού.

Για να καταλάβουμε τον χαρακτήρα των αλλαγών που σχετίζονται με τον στρατό και τον милитарισμό, αλλαγών που είναι και οργανωτικές, και τεχνολογικές και ιδεολογικές, πρέπει να αφήσουμε στην άκρη τυχόν ιδιαιτερότητες από κράτος σε κράτος και να βρούμε την "κοινή λογική" τους.

Έχουμε τη γνώμη ότι τέτοιου είδους αλλαγές δεν προκύπτουν από επιφοίτηση στα μυαλά των ειδικών των αφεντικών. Προκαλούνται, έμμεσα αλλά καθαρά, από το είδος των (κοινωνικών) αρνήσεων που κατά καιρούς ορθώνονται απέναντι στις καπιταλιστικές και κρατικές λειτουργίες. Κάθε φορά που η θεωρητική και πρακτική κριτική στους θεσμούς παίρνει τις διαστάσεις κινήματος τα αφεντικά είναι αναγκασμένα, για να μην ηττηθούν, να "απαντήσουν". Με αλλαγές (που κάποτε είναι ριζικές), με αφομοιώσεις εκείνου του μέρους των αρνήσεων που μπορεί να αφομοιωθεί, με ακυρώσεις εκείνου του μέρους που δεν αφομοιώνεται. Για να το πούμε διαφορετικά: είναι ο κοινωνικός / ταξικός ανταγωνισμός που, όταν δεν καταφέρνει να φτάσει στο τέλος του (στην καταστροφή κάθε είδους και μορφής εκμετάλλευσης και καταπίεσης) αναγκάζει το σύστημα να εξελιχθεί.

Με αυτή την έννοια ο νέος милитарισμός είναι "απάντηση" των αφεντικών στα κινήματα και στις πρακτικές άρνησης του παλιού. Ένα παράδειγμα είναι αρκετό για να δείξει τις αιτίες του πλέον "τεχνικού" μέρους του νέου милитарισμού, της δημιουργίας επαγγελματικών στρατών. Το πρόβλημα εδώ προκλήθηκε αρχικά από την μαζική άρνηση (που εκδηλώθηκε στις

ΗΠΑ) στον πόλεμο στο Βιετνάμ, και την άρνηση κατάταξης στον στρατό. Που ήταν τότε και στις ΗΠΑ στρατός κληρωτών, στρατός υποχρεωτικής θητείας. Μετά την ήττα στο Βιετνάμ το κράτος των ΗΠΑ αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει αυτήν την μεγάλη κλίμακα αμφισβήτηση του καθολικού καθήκοντος στην στρατιωτική θητεία, και ήταν το πρώτο, στη δεκαετία του 1970, που άρχισε να φτιάχνει στρατό έμμισθων, στρατό επαγγελματιών.

Αλλά και στα ευρωπαϊκά κράτη τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν διαφορετικά - μόνο με μια (μικρή) διαφορά φάσης. Κι εδώ η άρνηση κατάταξης στον στρατό των κληρωτών πήρε διάφορες μορφές αλλά σχεδόν παντού ήταν μεγάλης κλίμακας. Όχι τόσο μεγάλης ώστε να "αφανίσει" τους ευρωπαϊκούς στρατούς· αρκετής πάντως για να προκαλέσει μια ευρύτερη "κρίση κοινωνικής νομιμοποίησης" της υποχρεωτικής θητείας. Έτσι, με καθυστέρηση (αλλού μιας δεκαετίας και αλλού δυο) τα ευρωπαϊκά κράτη αναγκάστηκαν να λάβουν υπόψη τους αυτό το φάσμα αρνήσεων, που άλλοτε είχε την μορφή απροθυμίας, δυσθυμίας και υπόγειας αδιαφορίας, άλλοτε την μορφή απαίτησης "εναλλακτικής άοπλης" θητείας και άλλοτε την μορφή καθαρής απόρριψης της υποχρεωτικής θητείας.

Δεν ήταν όμως μόνο αυτή η άρνηση που, κατά κάποιον τρόπο, κίνησε την ιστορία αυτή τη δεκαετία του '70 και μετά. Ο милитарισμός, σαν ιδεολογία του στρατοπέδου και των αρσενικών συνδέθηκε (κύρια από τα κινήματα των γυναικών) με την φαλλοκρατία και τον σεξισμό. Αυτή ήταν μια ακόμα απονομιμοποίηση του παραδοσιακού στρα-

τού και του "πνεύματός" του. Επιπλέον, στις δεκαετίες του '70 και του '80, η εγκατάσταση πυρηνικών όπλων του νατο σε κράτη της δυτικής Ευρώπης και η πιθανότητα ενός πυρηνικού πολεμικού ολοκαυτώματος στην ήπειρο, προκάλεσε μαζικά κινήματα σε μια μεγάλη γκάμα, από μη βίαια ειρηνιστικά μέχρι μαχητικά αντιπολεμικά και αντιπυρηνικά. Αυτή η διαδικασία συγκρότησης και εξάπλωσης κοινωνικών αρνήσεων υπήρξε ιστορικά πρωτοφανής. Από την άποψη ότι οι στρατιωτικοί μηχανισμοί και οι σχετικές ιδεολογίες στην καπιταλιστική Δύση βρέθηκαν "περικυκλωμένοι" από κοινωνικά κινήματα τα οποία ακόμα κι αν δεν ήταν ανατρεπτικά (και πράγματι σε γενικά γραμμές ούτε ήθελαν ούτε ήταν τέτοια) σίγουρα φρέναραν οποιαδήποτε πρακτική χρήση (των στρατών).

Στην πραγματικότητα αυτή η κοινωνική ένταση ήταν συνέπεια μιας προηγούμενης επιλογής των αφεντικών. Όταν ο αμερικανικός στρατός ισοπέδωσε την Χιροσίμα και το Ναγκασάκι "με ένα μόνο κτύπημα", σκοτώνοντας χιλιάδες αμάχους και σακατεύοντας ακόμα περισσότερους για τις επόμενες γενιές, εγκαινίαζε ένα είδος πολέμου καθολικού ως προς την καταστροφικότητά του. Το πυρηνικό ολοκαύτωμα στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι έγινε σαν επίδειξη ισχύος της μιας πλευράς του Β' παγκοσμίου πολέμου, και όπως ξέρουμε ήταν θέμα χρόνου στη διάρκεια εκείνου του πολέμου το ποιός θα έκανε αυτήν την "κίνηση" του απόλυτου τρόμου και της απόλυτης και αδιαφοροποίητης καταστροφής. Αλλά το να δολοφονηθούν τόσο μαζικά και τόσο ανελέητα τόσες χιλιάδες μη ένοπλοι ανάτρεψε με συγκλονι-

"Πρόβα" με μάσκες χημικού πολέμου μερικές δεκαετίες πριν.

στικό τρόπο κάθε έννοια και διάκριση προηγούμενων φάσεων των διακρατικών πολέμων. Αν και ποτέ δεν έλειψαν οι σφαγές αμάχων ήταν με το πυρηνικό μανιτάρι που ο καπιταλιστικός κόσμος απειλούσε (ή υποσχόταν...) πως μπορούσε να κάνει δύο πράγματα. Πρώτον, ότι μπορούσε να διευρύνει απεριόριστα το "πεδίο μάχης" (δηλαδή το πεδίο καταστροφικότητας του) οπουδήποτε στον πλανήτη. Και δεύτερον, ότι μπορούσε να μεταφέρει τους άμαχους, σαν "στόχους" του πολέμου, από τα μετόπισθεν στην πρώτη γραμμή οπουδήποτε μετώπου. Οι άμαχοι του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, νοιώθοντας "τυχεροί" που εκείνος ο πόλεμος τελείωσε λίγο μετά το πυρηνικό ολοκαύτωμα των γιαπωνέζων, έμειναν παγωμένοι από την απειλή. Μια γενιά μετά οι "άμαχοι" έμπαιναν στην πρώτη γραμμή των αντιμιλιταριστικών αρνήσεων.

Έχουμε τη γνώμη ότι απέναντι σε εκείνα τα κινήματα, των δεκαετιών του '70 και του '80, τα αφεντικά ήταν αναγκασμένα να "επεξεργαστούν" λύσεις. Λύσεις οργανικές για το μέλλον των μαζικών καταστροφικών δυνατοτήτων του καπιταλιστικού συστήματος και των κυριών του. Η άρνηση στην υποχρεωτική θητεία και στον στρατό των κληρωτών "υποβιβάστηκε" κατά κάποιον τρόπο σε τεχνικό πρόβλημα, και "απαντήθηκε" (προς το παρόν) με τον επαγγελματικό στρατό. Όμως αυτή η λύση από μόνη της θα έμενε μισή, επικίνδυνα μισή. Αν ο μαζικός στρατός των κληρωτών δημιουργήθηκε μέσα στη γκάμα των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του πολίτη του έθνους κράτους, κι αν κρατούσε τη νομιμοποίησή του από την καθολική ισχύ της έννοιας του "καθήκοντος απέναντι στην πατρίδα", ένας στρατός επαγγελματιών

μόνος του θα γινόταν γρήγορα ένα διαχωρισμένο σώμα με ελάχιστη κοινωνική αποδοχή. Το είδος των αρνήσεων στις οποίες αναφερθήκαμενωρίτερα δεν θα μπορούσε να "απαντηθεί" επωφελώς για τα αφεντικά με την συρρίκνωση και τον επαγγελματισμό του στρατού και του μιλιταρισμού! Μάλλον το αντίθετο θα έπρεπε να συμβεί: αν όχι ο στρατός σαν ειδικό σώμα οπωσδήποτε όμως ο μιλιταρισμός θα έπρεπε να ξαναποικοποιήσει τις κοινωνικές σχέσεις, στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη (για να γίνει η αποικοποίηση με επιτυχία) μερικές από τις αρνήσεις που είχαν προηγηθεί.

Έτσι, για παράδειγμα, δεν θα μπορούσε ύστερα από τον Γ' παγκόσμιο (ψυχρό) πόλεμο να διαγραφεί από το ρεπερτόριο των αφεντικών ο στόχος του να είναι - εν δυνάμει - κάθε σημείο του καπιταλιστικού χώρου και χρόνου "πεδίο μάχης" και πολεμικής καταστροφής. Δεν θα ήταν ποτέ δυνατόν η καπιταλιστική "ανάπτυξη" να εμπιστευτεί το μέλλον της γυρνώντας στο παρελθόν, ας πούμε με "μάχες χαρακωμάτων" ανάμεσα σε μισθοφόρους! Και δεν θα ήταν ποτέ δυνατόν, μειώνοντας και εξειδικεύοντας τα high tech στρατιωτικά σώματα, να γίνουν οι ενδοκαπιταλιστικοί διακρατικοί πόλεμοι ένα είδος σαββατοκυριακάτικου show το οποίο παρακολουθούν (ή δεν παρακολουθούν) ρουτινιάρικα οι υπήκοοι πίνοντας μπύρες. Γιατί πόλεμος, στρατός, μιλιταρισμός σημαίνουν καταστροφές τέτοιας κλίμακας και τέτοιας έντασης που να αναδιαμορφώνονται ριζικά οι κοινωνικές σχέσεις - προς όφελος του εμπορεύματος. Συνεπώς αυτοί που αποκαλούνται "άμαχοι", δηλαδή οι τυπικά "μη ένοπλοι", δεν θα μπορούσαν να εξαιρεθούν από τις στρατιωτικές αναδιαρθρώσεις και τα καινούργια πολεμικά δόγματα. Δεν θα μπο-

ρούσαν να εξαιρεθούν ιδεολογικά, δεν θα μπορούσαν να εξαιρεθούν ούτε λειτουργικά. Στην καλύτερη (για την ειρηνική τους πρωτοκοσμική ζωή) περίπτωση θα έπρεπε να εξελιχθούν (οι μη ένοπλοι...) σε ένθερμους έως φανατικούς καταναλωτές "υπηρεσιών ασφάλειας". Να οργανώσουν μάλιστα και να αποδεχθούν την "ζήτηση" τέτοιου είδους υπηρεσιών ως εκεί που η στρατιωτική "προσφορά" μπορεί να φτάσει...

Έχουμε λοιπόν τη γνώμη ότι ζούμε στην περίοδο κατά την οποία οι αναπτυσσόμενες καπιταλιστικές κοινωνίες ξαναεισάγονται μαζικά, σαν πλήθη "μη ένοπλων", στις λειτουργικές αναγκαιότητες της κρατικής / καπιταλιστικής καταστροφικότητας. Σημειώνουμε συνοπτικά (επειδή μερικές πλευρές αυτής της διαδικασίας αναφέρθηκαννωρίτερα και άλλες ακολουθούν πιο κάτω) τρεις τουλάχιστον τρόπους εξάπλωσης, εμπέδωσης, αποδοχής και νομιμοποίησης του νέου μιλιταρισμού

- Η μυστηριώδης "τρομοκρατία", του είδους βόμβες σε σταθμούς τραινών, επιθέσεις σε σχολεία κλπ. Πρόκειται για κρατική τρομοκρατία και όχι οτιδήποτε άλλο. Με τρόπο παραδειγματικό οι "άμαχοι" (δηλαδή: οι μη ένοπλοι) πρωτοκοσμικοί επαναφέρονται εκεί απ' όπου είχαν δραπέτευσει για λίγο (μέσα από τις αρνήσεις των '70 και '80), δηλαδή στην πρώτη γραμμή ενδοκαπιταλιστικών πολέμων, που μέχρι στιγμής είναι επίσημα ακήρυχτοι. Ο φόβος είναι το όπιο που οδηγεί στην εκ νέου νομιμοποίηση των στρατών.

Την ίδια στιγμή οι συστηματικές σφαγές των "αμάχων" (δηλαδή: των μη ένοπλων) εκτός πρωτοκοσμικών μητροπόλεων από τους αναπτυσσόμενους στρατούς τους σπίνουν την ηθική εξαθλίωση του πρώτου κόσμου σαν επαρκή δικαιολογία: όλα όσα γίνονται είναι "κατά λάθος".

Οι βόμβες στο αθλητρομικό σταθμό της Μαδρίτης, αν μη τι άλλο, έδωσαν στους φόβους των ευρωπαίων πολιτών μια υλικότητα.
"Γιουθενά δεν είσαι πλέον ασφαλής..."

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Άμαχοι;

- Οι ανθρωπιστικές Μ.Κ.Ο. Εδώ εκτυλίσσεται η πιο λεπτεπίλεπτη κατεργασία της αντιπολεμικής αθωότητας των περασμένων δεκαετιών. Η υπόδειξη είναι σαφής: όποιος, στο παρελθόν, είχε σαν "εναλλακτική" (προς τον μιλιταρισμό) άποψη την αταξική έννοια της "κοινωνικής προσφοράς" ας γίνεται νοσοκόμος δίπλα στους high tech στρατούς. Κι ας αφήσουμε προς το παρόν το γεγονός ότι κάθε αποικισμός χρειάζεται όχι μόνο σπαθί αλλά και αγιαστούρα.

- Οι ιδιωτικές (και όχι ακόμα ένοπλες) υπηρεσίες ασφάλειας, του είδους security κλπ. Ο ιδιωτικά μισθοδοτούμενος μπάτσος αποτελεί γέφυρα πολλαπλών χρήσεων προς τον μισθοφόρο στρατιώτη, ο οποίος συχνά επίσης είναι ιδιωτικά μισθοδοτούμενος. Κοιτώντας ανάποδα το ζήτημα ο σκευοριτάς (και εκείνος που ζητάει τις υπηρεσίες του) αποτελούν το αντίγραφο σε μικροκλίμακα εκείνου που είναι και κάνει ο λεγωνόμαχος σε μεγάλη κλίμακα. Ο ένας για την παρουσία μας, ο άλλος για τον "τρόπο ζωής" μας (και το κράτος μας).

Ας συνοψίσουμε όσα έχουν μέχρι στιγμής αναφερθεί κάτω από τον τίτλο «νέος μιλιταρισμός». Σε ολόκληρο τον ανεπτυγμένο κόσμο, αυτό που συμβαίνει καταρχήν είναι μια θεσμική ανασυγκρότηση του στρατού, που αφορά αφενός τη μετατροπή του σε μισθοφορικό/ επαγγελματικό και αφετέρου την οργανική σύνδεσή του και συνλειτουργία του με άλλους θεσμούς (ιδιωτικές εταιρείες, αστυνομικές υπηρεσίες, κλπ). Αυτό που συμβαίνει επίσης είναι η διάχυση των μιλιταριστικών ιδεών και πρακτικών μέσα στις κοινωνίες του πρώτου κόσμου, ή - πιο σωστά - η όλο και πιο έντονη σύμπλεξη του στρατιωτικού με το κοινωνικό, σε επίπεδο συμπεριφορών, πρακτικών, ή επιλογών. Υποστηρίζαμε πως τα διαφορετικά με μια πρώτη ματιά φαινόμενα που συγκροτούν τον «νέο μιλιταρισμό» είναι πιθανό να εντάσσονται σε μια συνολική προσπάθεια του συστήματος να ξεπεράσει τις κοινωνικές αρνήσεις που στο παρελθόν του δημιούργησαν σοβαρά προβλήματα. Υποστηρίζαμε επίσης πως η προσπάθεια αυτή στοχεύει κυρίως στους άμαχους - στα κομμάτια εκείνα των κοινωνιών που ήταν αμέτοχα, και ενίοτε στάθηκαν αντιμέτωπα, στο καταστροφικό έργο των στρατών. Έχουμε τη γνώμη πως οι εξελίξεις γύρω από το θέμα μας συνδέονται με την ιστορική αναγκαιότητα επέκτασης του μιλιταρισμού στο πεδίο των κοινωνικών σχέσεων. Τέλος, έχουμε τη γνώμη ότι οι εξελίξεις αυτές οδηγούν σε έναν επαναπροσδιορισμό της έννοιας του «άμαχου», και δεν πρόκειται ασφαλώς για ζήτημα σωστού ορισμού ή συνεπούς ανάλυσης. Αντίθετα, πρόκειται για το πάντα επείγον ζήτημα της οργάνωσης των αρνήσεων του

παρόντος και του μέλλοντος, για το πώς οι αρνήσεις αυτές θα βρουν τον τρόπο να είναι εύστοχες, έγκαιρες και ίσως απειλητικές.

Πριν όμως αναφερθούμε πιο ειδικά σ' αυτόν τον επανορισμό του «άμαχου», θα σταθούμε λίγο περισσότερο στη βασική ιδεολογική συνιστώσα αυτής αναδιάρθρωσης για την οποία συζητάμε: στο νέο δόγμα της ασφάλειας, στις νέες απειλές που οι στρατοί των καπιταλιστικών κρατών αυτοκαλούνται να αντιμετωπίσουν, στον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία». Υπό το φως όλων όσων παραπάνω είπαμε και κωδικά ονομάσαμε «νέο μιλιταρισμό», η φιλολογία γύρω από την ασφάλεια, που θα 'λεγε κανείς πως είναι εξαιρετικά παραγωγική από τις 11/9/2001 κι έπειτα, μπορεί να διαβαστεί με διαφορετικό τρόπο. Συγκεκριμένα, μπορεί να διαβαστεί ως μια συνολική ιδεολογική μετατόπιση αφενός για την «αναγκαιότητα» του στρατού και του καταστροφικού του έργου, και αφετέρου για τη δυνατότητα των πρωτοκοσμικών υπήκοων να μένουν αμέτοχοι ή αδιάφοροι απέναντι στο έργο αυτό.

Ας δούμε από πιο κοντά τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μετατόπισης. Μέχρι πρόσφατα στον πυρήνα των λόγων για την ασφάλεια βρισκόταν η προστασία της ιδιοκτησίας, της κατανάλωσης, ή της «φυσιολογικής ζωής» γενικότερα, από τη συγκεκριμένη απειλή της εγκληματικότητας. Μπορούμε να το πούμε διαφορετικά: το αίτημα για ασφάλεια, που ενορχηστρώθηκε από τις κρατικές πολιτικές και τις κοινωνικές πρακτικές στον ανεπτυγμένο κόσμο, αφορούσε την επικερδή - με πολλούς τρόπους - διαχείριση των «υπολοί-

Τα όπλα τους σκοτώνουν.

Τα δικά μας σώζουν ζωές.

Τα όπλα "τους" σκοτώνουν.

Τα δικά "μας" σώζουν ζωές.

Η παραπάνω διαφημιστική αφίσα των Γιατρών χωρίς σύνορα δεν είναι καινούργια.

Η αντίθεση με το "καλό" και το "κακό" επίσης.

Οι ανθρωπιστές και οι σπάνθρωποι.

Οι φιλειρηνιστές και οι πολεμοκαρείς.

Δουλειά τους "αυτοί", δουλειά μας "εμείς"...

πων» του παγκόσμιου καταμερισμού της εργασίας, όπως αυτός διαμορφώθηκε μετά την κατάρρευση του κράτους πρόνοιας αλλά και αργότερα, στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο. Η (καθυστερημένη σε σύγκριση με τον υπόλοιπο δυτικό κόσμο) περίπτωση της «αλά ελληνικά» μηδενικής ανοχής, για παράδειγμα, ήταν χαρακτηριστική. Οι αλβανοί μετανάστες υπήρξαν το επίκεντρο των λόγων για την ασφάλεια ολόκληρη την περασμένη δεκαετία.

Ο φόβος για τον «αλβανό εγκληματία» και η απαίτηση από μεριάς του ντόπιου πληθυσμού για προστασία των κεκτημένων από αυτή τη νέα, απειλητική συνθήκη της μαζικής μετανάστευσης εργασίας προς την Ελλάδα έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην αναδιάρθρωση της δημόσιας τάξης όλα αυτά τα χρόνια: στη δημιουργία των νέων αστυνομικών σωμάτων, στις στρατιωτικού τύπου επιχειρήσεις (σκουΐπες) μέσα στις πόλεις, στην αύξηση του κύρους των σχετικών επαγγελμάτων (του μπάτσου ή του σεκιουριτά).

Πάνω σ' αυτό το πρόσφορο έδαφος πάτησαν οι νέοι λόγοι για την ασφάλεια, πάνω σ' αυτό το έδαφος εγκαταστάθηκε η αόριστη απειλή της τυφλής τρομοκρατίας και ο πρωταγωνιστικός ρόλος του «νέου στρατού» ως μοναδικού αξιόπιστου φορέα υπηρεσιών ασφάλειας στο «νέο περιβάλλον». Ας το πούμε πιο απλά: άλλο πράγμα είναι να «απειλείσαι» από το έγκλημα και να αναλαμβάνουν οι μπάτσοι την προστασία σου, κι άλλο πράγμα είναι να «απειλείσαι» από κάτι εξαιρετικά εχθρικό (στον «δυτικό τρόπο ζωής», είπε ο αμερικανός πρόεδρος), δυνάμει καταστροφικό για τη ζωή σου οποιαδήποτε στιγμή (στο τρένο που παίζεις να πας στη δουλειά σου), και να αναλαμβάνουν την προστασία σου οι 53.363 οπλίτες, τα 234 αεροπλάνα και ελι-

κόπτερα, τα 51 σκάφη του ναυτικού και οι 28 πυροβολαρχίες του ελληνικού στρατού – στην ολυμπιάδα της Αθήνας. Εμείς εντοπίζουμε εδώ μια τεράστια ποιοτική διαφορά, σχετική μ' αυτό που πριν ονομάσαμε επέκταση του милитарισμού στο πεδίο των κοινωνικών σχέσεων: ότι μια λειτουργία την οποία μέχρι σήμερα αναλάμβαναν κατά κύριο λόγο πολιτικοί (με την έννοια: μη-στρατιωτικοί) θεσμοί, τη διαφύλαξη της εύρυθμης κοινωνικής ζωής, περνάει άμεσα και στα χέρια του στρατού. Τα αφεντικά αλλάζουν το νόημα σε όρους που τα ίδια είχαν εφεύρει. Έτσι, ο στρατός μετατοπίζει τα καθήκοντά του από την «άμυνα της χώρας» και την «προάσπιση των εθνικών συμφερόντων», στην «προστασία του πολίτη». Αξίζει να αναρωτηθούμε τι επιπτώσεις έχει αυτή η μετατροπή του στρατού σε παροχέα υπηρεσιών ασφάλειας, και η μετατροπή των δυτικών υπήκοων σε καταναλωτές αυτών των υπηρεσιών.

Θα επιμείνουμε λίγο περισσότερο στην ορολογία που χρησιμοποιούν τα αφεντικά μιλώντας για τον «νέο ρόλο του στρατού». Είναι ενδεικτική των προθέσεών τους, και είναι σημαντικό να καταλαβαίνουμε ότι τίποτα δεν είναι τυχαίο, ούτε αθώο. Πολύ πριν τις 11/9 οι καραβανάδες και οι υπουργοί άμυνας εντόπιζαν μια πληθώρα στόχων για τον υπό αναδιάρθρωση στρατό, και κωδικοποίησαν αυτούς τους νέους στόχους υπό τον τίτλο της ασύμμετρης απειλής: η ισλαμική τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, η λαθρομετανάστευση, ο βιολογικός πόλεμος, και ταυτόχρονα η λειτουργική ιδέα ότι όλα τα παραπάνω αποτελούν συγκοινωνούνται δοχεία. Τι καινούριο υπάρχει σ' αυτήν την κατασκευή; Καταρχήν η ανάγκη των στρατών να οργανωθούν με νέους τρόπους, για νέου είδους πολεμικές συγκρούσεις. Κατά δεύτερον η ιδέα πως οι

«ασύμμετρες» επιθέσεις αφενός σχεδιάζονται σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου (από σκοτεινά και αόρατα δίκτυα), και αφετέρου λαμβάνουν χώρα τελικά μέσα στην καρδιά των μητροπόλεων, στην καρδιά της καθημερινότητας, στην καρδιά της κοινωνικής ζωής. Έτσι ο «νέος ρόλος του στρατού» αποκτά μια διπλή διάσταση: στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των συνόρων, στον τόπο προέλευσης της απειλής και την ίδια στιγμή εκεί που αυτή ενσαρκώνεται, στις πλατείες και τους δρόμους των δυτικών πόλεων. Μπορούμε να πούμε πως ο στρατός αποκτά – εν καιρώ ειρήνης – έναν ρόλο καθολικό, έναν ρόλο τόσο κοινωνικό όσο δεν έχουμε δει στο παρελθόν. Και είναι απαραίτητο στα πλαίσια αυτού του νέου ρόλου ο στρατός να βρίσκεται σε μια διαδικασία ανασυγκρότησης, να δοκιμάζει τις δυνατότητες συνύπαρξης και κοινής λειτουργίας με μη-στρατιωτικούς θεσμούς, ακόμα και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Το αναφέραμε και προηγουμένως: μόνο έτσι μπορούμε να αντιληφθούμε την τεράστια στρατιωτική κινητοποίηση την περίοδο των ολυμπιακών αγώνων: ως δοκιμή επιχειρησιακής συνεργασίας του στρατού με τις υπηρεσίες ασφάλειας, με τα υπουργεία, με ιδιωτικές εταιρείες, με οργανωμένες ομάδες πολιτών. Μια γιγάντια επιχείρηση παροχής υπηρεσιών ασφάλειας με χαρακτηριστικά έκτακτης ανάγκης.

Αυτό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης που έχει επιβληθεί στις δυτικές κοινωνίες από τις 11 Σεπτέμβρη και μετά είναι κατά τη γνώμη μας βασικό όχημα για τον νέο милитарισμό, σε ότι αφορά – εκτός από την αναβάθμιση του στρατού – και τις κοινωνικές επιλογές. Ο γενικευμένος φόβος της τρομοκρατικής επίθεσης και η αγωνία της καταστροφής που συνοδεύει την καθημερινή ζωή των δυτικών υπηκόων δρουν κατα-

«Ποιανού είναι αυτή η τσάντα;

Αν σου φαίνεται ύποπτη να το αναφέρεις»

Γιγαντοσπίσσα που πρωτοεμφανίστηκε στο μετρό του Λονδίνου μετά την έκρηξη στο αεροδρομικό σταθμό της Μαδρίτης, με την υπογραφή της μητροπολιτικής αστυνομίας. Μυστηριώδης «τρομοκρατία» και βολίτσες έτοιμες να εκραγούν...

Ο χαμογελαστός καταδρομέας του Γαλλικού στρατού φυλάει το μετρό στο Παρίσι. Μπροστά στην "απειλή" ο στρατός κάνει βόλτες μέσα στην πόλη "προστατεύοντας" τους αμάχους.

λυτικά προς όφελος των αφεντικών: τροφοδοτούν την απάθεια και την αδιαφορία μπροστά στις παρελάσεις των ένστολων, την αναισθησία απέναντι σε στρατιωτικές επιχειρήσεις που σπέρνουν πτώματα σε ολόκληρο τον κόσμο, την διαταξική ενότητα, την πειθαρχηση. Δεν είμαστε σε θέση να αναλύσουμε σε όλες τις διαστάσεις της αυτή τη νέα στρατηγική των αφεντικών, ούτε μπορούμε να προβλέψουμε τις συνέπειές της. Είμαστε όμως βέβαιοι πως όσοι και όσες βάζουν στους εαυτούς τους το καθήκον της άρνησης αυτού του κόσμου, έχουν νέα δεδομένα να αντιμετωπίσουν.

Ένας νέος ορισμός για τον άμαχο

Καταλήγοντας κάνουμε στους εαυτούς μας την εξής ερώτηση: αν όντως τα αφεντικά βρέθηκαν μπροστά στο ζήτημα του πώς οι άμαχοι (των κοινωνιών τους) θα επανενταχθούν στους θεσμούς και τις ιδεολογίες τις καπιταλιστικής καταστροφής, του πώς θα σταματήσουν να είναι εμπόδιο σ' αυτήν την τελευταία, τότε όλα όσα περιγράψαμε υπό τον τίτλο «νέος милитарισμός» αποτελούν – και πώς – μια κίνηση προς ακριβώς αυτήν την κατεύθυνση; Απαντάμε ότι πράγματι, μέσα από τις εξελίξεις των τελευταίων χρόνων, περισσότερο ίσως σε άλλες χώρες απ' ότι ακόμα στην Ελλάδα, αυτό που διαφαίνεται είναι ένας επανακαθορισμός της θέσης του άμαχου μέσα σε ό,τι συγκροτεί – θεσμικά και ιδεολογικά – τη λειτουργία της καπιταλιστικής καταστροφής.

Από τη μία μεριά οι άμαχοι είναι σήμερα βασικός στόχος και θύματα πρώτης γραμμής. Όσον αφορά τις εμπόλεμες ζώνες, θα 'λεγε κανείς πως τίποτα καινούριο δεν βλέπουμε εδώ. Οι άμαχοι αποτέλεσαν και στο παρελθόν κρέας για κανόνια. Αν στρέψουμε όμως το ενδιαφέρον μας στις

ανεπτυγμένες κοινωνίες, είναι σίγουρα καινούρια η αντιμετώπιση «των δικών μας άμαχων» ως θύμα ή παράπλευρη απώλεια σε έναν πόλεμο που αφενός είναι υπαρκτός και απαραίτητος – ο «πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία» – και αφετέρου δεν είναι πόλεμος με την επίσημη ή παραδοσιακή έννοια του όρου. Ο πρόεδρος της Ρωσίας, στο θέατρο της Μόσχας πριν από δύο χρόνια και στο σχολείο του Μπερλάν πριν από λίγους μήνες, θυσίασε εκατοντάδες πολίτες της χώρας του στο βωμό του πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Το γερμανικό και το αμερικανικό κράτος έχουν νομιμοποιήσει την κατάρριψη πολιτικών αεροπλάνων σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, δηλώνοντας μ' άλλα λόγια πως δεν θα διστάσουν να θυσιάσουν πολίτες των χωρών τους για να αποτρέψουν τρομοκρατικές επιθέσεις. Την ίδια στιγμή, αυτές οι πρωτοφανείς πράξεις και προθέσεις ανατροπής του δικαιώματος στη ζωή, και μάλιστα εν καιρώ ειρήνης, ξανά με την επίσημη ή παραδοσιακή έννοια του όρου, δεν βρίσκουν ουδεμία αντίσταση. Κατά τη γνώμη μας αυτό σημαίνει πως η θυσία των αμάχων – και προσοχή: δεν μιλάμε για τις εμπόλεμες ζώνες και τους «άτυχους» κατοίκους αυτών, μιλάμε για τη Ευρώπη και τις ΗΠΑ – θεωρείται υπό τις παρούσες συνθήκες φυσιολογική. Πίσω από τον διακηρυγμένο πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία τα κράτη και τα αφεντικά δείχνουν με το δάχτυλο τον άμαχο πληθυσμό των χωρών τους – ως στόχο είτε των «τρομοκρατών» είτε ως παράπλευρη απώλεια.

Από την άλλη μεριά εντοπίσαμε διάφορες εκφάνσεις της ενεργοποίησης του άμαχου πληθυσμού μέσα στις милитарιστικές δομές. Από τη νομιμοποίηση του милитарιστικού πνεύματος στις κοινωνικές επιλογές και συμπεριφορές, μέχρι την ενεργή συμμετοχή των αμάχων στις στρατιωτικές λει-

τουργίες. Στην Αθήνα εκατοντάδες εθελοντές συνέδραμαν στην «ασφάλεια των αγώνων», βάζοντας τον εαυτό τους στη θέση του μπάτσου ή του στρατιώτη. Στο Ιράκ εκατοντάδες εθελοντές – μέλη μη κυβερνητικών οργανώσεων αναλαμβάνουν να σκουπίσουν τα σπασμένα του милитарιστικού ολέθρου, λειτουργώντας σαφώς συμπληρωματικά και καθόλου ανταγωνιστικά σε σχέση με ό,τι είναι αυτό που κάνουν εκεί οι δυτικοί στρατοί. Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, σε ολόκληρο τον πρώτο κόσμο, χιλιάδες άνθρωποι δουλεύουν για τον στρατό: σχεδιάζουν για τον στρατό, σιτίζουν και καθαρίζουν τον στρατό, εκπαιδεύουν τον στρατό, μεταφέρουν εφοδία, και ό,τι άλλο συγκροτεί η «εγκώρηση αρμοδιοτήτων του στρατού σε ιδιώτες». Με άλλα λόγια, τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, χιλιάδες άνθρωποι – πολίτες των δυτικών κοινωνιών, τύποις άμαχοι, συνδράμουν τον στρατό έμμεσα ή άμεσα, και για να το πούμε διαφορετικά, χιλιάδες άνθρωποι αναλαμβάνουν είτε το καταλαβαίνουν είτε όχι πρωταγωνιστικό ρόλο ως δράστες της καπιταλιστικής καταστροφής.

Ως θύματα ή ως δράστες, οι άμαχοι των δυτικών κοινωνιών βρίσκονται τελικά στο κέντρο της «μάχης». Και αν, όπως λέγαμε και πριν, ανασυντίθενται θεσμικά και ιδεολογικά οι προϋποθέσεις της καπιταλιστικής καταστροφικότητας, ανασυντίθενται έτσι ώστε να προβλέπουν μια θέση μάχης για όλους, και όχι μόνο για το ένστολο και ένοπλο κομμάτι της που είναι ο στρατός. Και με αυτήν την έννοια όσοι και όσες έχουν την πρόθεση να σταθούν αντιμετώπι/ες στον милитарισμό, έρχονται πρώτα αντιμετώπι/ες με έναν εκβιασμό: δεν είμαστε άμαχοι, δεν υπάρχουν περιθώρια για τέτοιους.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η ανεπάρκεια των παλιών αρνήσεων.

Ο νέος μιλιταρισμός δεν είναι ντυμένος μόνο στα χακί. Ο νέος μιλιταρισμός δεν κυκλοφορεί πια μόνο μέσα στα στρατόπεδα. Ο νέος μιλιταρισμός έχει χίλια πρόσωπα κομμένα και ραμμένα στα μέτρα της εποχής του. Και είναι μ' αυτή την έννοια που οι «ιστορικά δοκιμασμένες συνταγές» του αντιπολεμικού κινήματος μοιάζουν απελπιστικά ανεπαρκείς, ολότελα ξεπερασμένες από την πραγματικότητα στην οποία καλούνται να παρέμβουν.

Πόσο αποτελεσματικά φαίνονται να είναι η καταγγελία και το σαμποτάζ αποκλειστικά και μόνο του στρατού ως δολοφονικής μηχανής όταν, όπως σωστά περιγράφηκε παραπάνω, η ομαλή λειτουργία αυτής της μηχανής εξαρτάται και καθορίζεται από την αρμονική άρθρωσή της με ένα πλήθος μη στρατιωτικών οργανισμών; Τι νόημα έχουν οι εκκλήσεις για ειρήνη όταν αυτές γίνονται ερήμην και μάλλον ενάντια του ταξικού πολέμου που καθημερινά διεξάγεται εδώ στην καρδιά των καπιταλιστικών μητροπόλεων;

Πόσο ανταγωνιστικός και αντιπολεμικός είναι ο δυτικός ανθρωπισμός του «δουλειές όχι βόμβες» όταν αυτός επιμένει να αγνοεί και συστηματικά παρακάμπτει το γεγονός ότι δουλειές και βόμβες είναι οι δύο πλευρές του νομίσματος της καπιταλιστικής ανάπτυξης; Πόσο «επαρκής» είναι η εναντίωση στον «πόλεμο για το πετρέλαιο», όταν αυτή διαχωρίζεται από τις ανάγκες του τρόπου ζωής της Δύσης; Και τελικά μπορεί να υπάρχει αντιπολεμικό κίνημα διαχωρισμένο από την πραγματικότητα μέσα στην οποία υπάρχει και δρα;

Υποστηρίζουμε πως όχι. Το αντιπολεμικό κίνημα (όταν και όπου) υπήρξε πραγματικά ανταγωνιστικό, μπόρεσε και εναντιώθηκε στα σχέδια των αφεντικών ως τέτοιο, αφενός μέσα από την άρθρωσή του με ένα πλήθος άλλων αρνήσεων, αφετέρου επειδή είχε τη δυνατότητα και την επιλογή να αναλύει τις κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες οργανωνόταν και δρούσε.

Είναι μ' αυτή την έννοια που ειδικά σήμερα, η αντιμιλιταριστική δράση δεν μπορεί παρά να γίνεται αντιληπτή, σαν δράση όχι μόνο ενάντια στο στρατό αλλά και σε όλους εκείνους τους πολιτικούς οργανισμούς που τον υποστηρίζουν. Πίσω από τους καπνούς στα πεδία των μαχών ξεπροβάλλει ένα πλήθος τεχνικών και managers, πίσω από τους καρναβάδες τεχνικοί και διανοούμενοι, πίσω από τα άρματα μάχης εταιρείες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Αυτό είναι το τοπίο μέσα στο οποίο καλούμαστε να πάρουμε θέση. Ένα τοπίο όπου η μόνη άρνηση στον πόλεμο μοιάζει να είναι η επίθεση σε κάθε πλευρά, κάθε πτυχή της ταξικής ειρήνης, γιατί ο νέος μιλιταρισμός βρίσκεται ριζωμένος εκεί, στην καρδιά, στον πυρήνα, κάθε στιγμής και κάθε τετραγωνικού εκατοστού αυτής της ειρήνης. Είναι παρών και εξελίσσεται ενάντια μας ως μια διαδικασία, που αν και προσωρινά αφήνει τα ίχνη της στην ιστορία μ' έναν τρόπο που δεν είναι ακόμη ξεκάθαρος, σχεδόν αδιόρατο, στο μέλλον είμαστε πεισμένοι ότι πρόκειται να χαράξει σημάδια ανεξίτηλα με τον πιο ωμό και βίαιο τρόπο. Η καπιταλιστική

βαρβαρότητα, της οποίας το αληθινό πρόσωπο γνώρισαν εχθές οι προλετάριοι της γιουγκοσλαβίας και γνωρίζουν σήμερα εκείνοι του Ιράκ, είναι εδώ και χρόνια εγκατεστημένη, αν και με διαφορετικά χαρακτηριστικά, στο κέντρο των δυτικών μητροπόλεων και εξελίσσεται πέρα από και ενάντια σε μας. Δεν βρισκόμαστε όμως προ τετελεσμένων γεγονότων.

Αντίθετα η ίδια η πραγματικότητα, η ίδια η ιστορία μας γνέφουν προκλητικά και μας καλούν να αναμετρηθούμε: να αντικρύζουμε τα προβλήματα με βλέμμα προσηλωμένο στις ανάγκες του σήμερα κι απαλλαγμένο από κάθε είδους κατάλοιπα του παρελθόντος, να οργανωνόμαστε και να δρούμε την ίδια στιγμή με τη γενναιότητα και την τόλμη που απαιτούν οι καιροί. Μέσα από αυτοοργανωμένες διαδικασίες που θα τις διακρίνουν η συνέχεια και η συνέπεια των λόγων και των πράξεών τους, αναγκαία συνθήκη προκειμένου αυτές να μπορέσουν να είναι στοιχειωδώς ανταγωνιστικές. Διαδικασίες ικανές να ρίξουν φως σε κάθε σκοτεινή κι αθέατη πλευρά του νέου μιλιταρισμού, και να προσανατολίσουν τη δράση τους ενάντια του με τρόπο σαφή, δημόσιο και ξεκάθαρο.

Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα όχι καινούριο αλλά τραγικό επίκαιρο δίλημμα:

Ή θα αποτελέσουμε μέρος της λύσης του προβλήματος ή μέρος του ίδιου του προβλήματος. Δεν υπάρχει άλλη επιλογή.

Η συνέλευση ενάντια στην ειρήνη είναι μια ανοιχτή διαδικασία που βρίσκεται και συζητάει κάθε Κυριακή στις 6:00μ.μ.

Χειμώνας 2004, συνέλευση ενάντια στην ειρήνη

